

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

Had- és Rendészettudományi Szekció

Budapest, 2025. április 22-24.

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

Bűncselekmény a diáksíny? – az iskolai kortárserőszak jelensége Magyarországon

Jelige: Árvácska

Pályamunka lezárásának időpontja: 2025. január

2025.

Nyilatkozom, hogy a dolgozat érdemi részéhez mesterséges intelligenciát nem vettem igénybe.

Tartalomjegyzék

1.Bevezetés	5
2. A gyermekek jogai.....	6
2.1. A serdülőkor biológiai és pszichológiai jellegzetességei, a nagyobb mértékű agresszió.....	9
2.2. Iskolai erőszak története	11
2.3. Iskolai erőszak fogalmának meghatározása	12
2.5. Hogyan és miért válik valakiből áldozat, zaklató vagy szemlélő?.....	13
2.6. Az iskolai zaklatás szereplői.....	14
3. Az iskolai erőszak megnyilvánulásának formái.....	18
3.1. Közvetlen (direkt) erőszak fajtái.....	19
3.1.1. Zaklatás – Btk. 222. §	19
3.1.2. Személyi szabadság megsértése – Btk. 194. §	20
3.1.3. Rablás – Btk. 165. §.....	21
3.1.4. Zsarolás – Btk. 367. §	22
3.1.5. Kényszerítés – Btk. 195. §	24
3.1.6. Rágalmazás és becsületsértés – Btk. 226. § - 227. §	25
3.1.7. Testi sértés - Btk. 164. §	26
3.1.8. Emberölés – Btk. 160. §	28
3.1.9. Öngyilkosságban közreműködés – Btk. 162. §	29
3.1.10. Lopás – Btk 370. §	30
3.1.11. Rongálás – Btk. 371. §.....	30
3.2. Közvetett (indirekt) erőszak fajtái.....	31
4. Iskolai erőszak elkövetésének helye	31
5. Cyberbullying, mint az iskolai kortárserőszak új formája.....	32

5.1. Személyes adattal visszaélés – Btk. 219. §	34
5.2. Olaszország.....	36
5.3. Franciaország.....	37
5.4. Finnország	43
Szülő / Tanár felelőssége	44
7. Az iskolai erőszakkal kapcsolatos statisztikai adatok Magyarországon	45
7. Az iskolai kortárserőszak büntetőjogi kérdései.....	48
7. Megelőzés	49
8. Konklúzió	51
8. Irodalomjegyzék	53
9. Jogszabályok.....	57
10. Joggyakorlat	58
11. Internetes források	58

1.Bevezetés

„Amióta az iskola a világon van, mindig is volt benne agresszió, és ameddig iskola lesz mindig is lesz benne agresszió.”¹

Az 1970-es évek elejétől kezdve egyre nagyobb teret és figyelmet kap az iskolai erőszak kérdése. A probléma egyre inkább kikerülhetetlen, számos formája van és megjelenhet bárhol és bármikor. Az utóbbi években egyre súlyosabbak a tendenciák arra vonatkozóan hogyan nő az iskolások egymás közötti bántalmazása, amit a bullying valódi formájának tekintenek, a dolgozatomban kizárólag a diákok közötti ellentétre fókuszál. A téma aktualitását adja, hogy napjainkban szinte nem telik el újabb hét, hogy ne találkoznánk olyan hírrel, ami egy újabb tragikus iskolai eseményt tükröz. Hiába van egyre nagyobb törekvés a bullying és a cyberbullying visszaszorítására, úgy tűnik az iskolai zaklatások száma nem csökken. A bűncselekményeket a gyermekkorúak és fiatalkorúak is egyaránt megvalósítják, hogyan szabályozza a büntető törvénykönyv ezeket?

A dolgozatomban bemutatom a bullying fogalmát, fajtáit, megjelenési formáit és a cyberbullying jelenségét. Arra keresem a választ, hogy az iskolai kortárserőszak (bullying) hogyan jelenik meg a napjainkban Magyarországon, amelyeket a diákok egymás ellen követnek el, az egyes bűncselekmények bemutatásával, elemzem, hogy megvalósítják-e a bullying elemeit. Kis kitekintéssel, bemutatom, hogy más európai országok, mint Olaszország és Franciaország, hogyan próbál megküzdeni az iskolai erőszak kérdésével. A hipotézisem, hogy a büntető törvénykönyv tényállásai nem fedik le a bullying-ot vagyis iskolai kortárserőszakot.

Mi számít iskolai kortárserőszaknak? Milyen bűncselekmények valósulnak meg az iskolai erőszak keretein belül a diákok körében? Egyes európai országokban büntetőjogi szankciókat alkalmaznak a kérdésben, ez lehet a megoldás a probléma visszaszorítására?

---

¹ Ranschburg Jenő: Az iskolai agresszió pszichológiai motívumai 2009. szeptember 30.
<https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/ranschburg-jeno-iskolai>

2. A gyermekek jogai

Az iskolai erőszak fogalma *expressis verbis* nem található meg a gyermekvédelmi, oktatási és közpolitikai jogalkotásban sem.² Az iskolai erőszak során a gyermekek agresszív és erőszakos magatartást tanúsítanak egymással szemben, a fizikai vagy lelki erőszak alkalmazásával a gyermekek egymás alapvető jogait sértik meg, melyet több nemzetközi, illetve hazai dokumentum is tilt.

A cselekmény alanyait, vagyis a gyermek fogalmát kell először tisztázni. Az Alaptörvény ugyan nem határozza meg a gyermek fogalmát, ezt többek között a gyermek jogairól szóló New Yorki Egyezmény 1. cikke teszi meg, mely alapján a gyermekek, azok a személyek, akik a 18. életévüket nem töltötték be.³ Az Alkotmány Bíróság gyakorlata során a New Yorki Egyezmény értelmében alkalmazza a gyermek fogalmát.⁴ A Btk. ezt az életkort 14. életévben állapítja meg, súlyosabb bűncselekmények elkövetése esetén 12. életév betöltése az irányadó.⁵ A Ptk. a kiskorúságot a New Yorki Egyezményhez hasonlóan a 18. életév betöltéséig számítja.⁶ A nemzetközi jogi dokumentumok, hazai jogszabályok és a gyakorlat alapján ez az életkori korhatár a gyermek fogalma szempontjából általános érvényűnek tekinthető.

Milyen jogok illetik meg a gyermekeket?

A 995/B/1990. számú AB határozat deklarálja, hogy „a gyermek ember, akit minden olyan alkotmányos alapvető jog megillet, mint mindenki mást, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté válásához.”⁷ Ez alapján leszögezhető, hogy a gyermekeket ugyanúgy megilletnek az alapvető jogok, mint a teljes jogú felnőtteket. A gyermekek jogairól Magyarország Alaptörvényének a XVI. cikke rendelkezik, miszerint „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.”⁸

---

² Gyurkó Szilvia – Virág György: Az iskolai erőszak megítélésének különbségei és hasonlóságai a gyermekvédelmi és az oktatási intézményrendszerben. Budapest, 2009. 18.

³ A Gyermekek Jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény 1.cikk

⁴ A gyermek védelméhez és gondoskodáshoz való joga https://birosag.hu/sites/default/files/static/e-learning/alaptorveny_birok/at_szabadsag/lecke13_lap1.html#teteje (megtekintés dátuma 2024.11.03.)

⁵ Btk. 16. §

⁶ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 2:10. §

⁷ 995/B/1990. számú Alkotmánybírósági határozat

⁸ Alaptörvény XVI. cikk

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény alapján „a gyermeknek joga van a testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, egészséges felnevelkedését és jólétét biztosító saját családi környezetében történő nevelkedéshez.” A gyermekek jogai érvényesítése mellett biztosítani kell számukra a védelmet és gondoskodást. Az iskolai erőszak szempontjából pedig különösen fontos, hogy a törvény kimondja: „A gyermeknek joga van emberi méltósága tiszteletben tartásához, a bántalmazással - fizikai, szexuális vagy lelki erőszakkal -, az elhanyagolással és az információs ártalommal szembeni védelemhez. A gyermek nem vethető alá kínzásnak, testi fenyegetésnek és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetésnek, illetve bánásmódnak.” Az emberi méltóság sérthetlenségét az Alaptörvény II. cikkében deklarálja, miszerint minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz.⁹ A IX. cikk (4) bekezdésében pedig kijelenti, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére.¹⁰

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény a gyermekeket, mint tanulókat említi meg, ami jelzi, hogy az oktatási intézményben is védi a törvény a gyermekeket tanulói szerepükben, „A gyermek, a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani fizikai és lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vethető alá testi és lelki fenyegetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak.”

Az iskolai erőszak kapcsán legfontosabb elem, a gyermek kötelessége részben történt változás, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvényben.¹¹ A gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2024. évi XXX. törvény alapján a 1997. évi XXXI. törvény úgy módosult: *(A gyermek kötelessége különösen, hogy)* „c) tartózkodjék a saját és a többi gyermek testi, lelki egészségét veszélyeztető magatartástól vagy azt károsító életmód gyakorlásától és az egészségét károsító szerek használatától,” emellett kiegészítette a jogalkotó az alábbi ponttal a törvényt „d) a véleménynyilvánítás szabadságához való jogának gyakorlása során – ideértve, ha az internet- vagy médiaszolgáltatás igénybevételével történik – tiszteletben tartsa a többi gyermek emberi méltóságát.”¹² Ezen törvény c) pontja az iskolában megjelenő erőszak formáival

---

⁹ Alaptörvény II. cikk

¹⁰ Alaptörvény IX. cikk

¹¹ 1997. évi XXXI. törvény

¹² 2024. évi XXX. törvény A gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról 7. §

szemben hívja fel a figyelmet a tiltásra, míg a d) pont a cyberbullying cselekményének elkövetésének tiltását emeli ki.

A nemzetközi dokumentumok közül az egyik legjelentősebb gyermekvédelmi szempontból az ENSZ Gyermek Jogairól szóló Egyezménye, amit Magyarország az 1991. évi LXIV. törvénnyel hirdetett ki. Az egyezmény összefoglalja, azoknak a jogoknak a minimumát, amelyeket a gyermekek számára minden államnak biztosítani kell. A gyermekek jogait három részre lehet csoportosítani, a gondoskodás-ellátás, védelem és a társadalomban való részvétel csoportjába. A védelem részéhez tartozik az Egyezmény 19. cikke, mely szerint „Az Egyezményben részes államok megtesznek minden arra alkalmas, törvényhozási, közigazgatási, szociális és nevelési intézkedést, hogy megvédjék a gyermeket az erőszak, a támadás, a fizikai és lelki durvaság, az elhagyás vagy az elhanyagolás, a rossz bánásmód vagy a kizsákmányolás - ideértve a nemi erőszakot is - bármilyen formájától...”¹³ A cikk az állam részéről zéró toleranciát vár el azokkal szemben, akik a társadalom legsérülékenyebb része, a gyermekek ellen alkalmaznak erőszakot.¹⁴ Az Egyezmény 28. cikke alapján a részes államok minden intézkedést megtesznek arra vonatkozóan, hogy az oktatási intézményben csak az olyan bánásmód megengedett, ami nem csorbitja az emberi méltósághoz való jogukat.¹⁵

További nemzetközi dokumentumban, mint az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. Cikke szerint a kínzás, embertelen és megalázó bánásmód nem megengedett. A Costello-Roberts v. United Kingdom ügyben elismerte, hogy az Egyezmény 8. Cikke alapján a gyermek magánéleti jogait a testi, fizikai büntetés sérti. A gyermek testi bántalmazása Emberi Jogok Európai Bírósága szerint, akkor is megsértheti a 8. Cikket, ha a bántalmazás nem embertelen vagy degradáló.¹⁶ A Kalucza kontra Magyarország ügy kapcsán az Emberi Jogok Európai Bírósága kiemelte, hogy a magánélet fogalmába beletartozik a személy testi és lelki védelme, más magánszemély erőszakos fellépésével szemben, mely védelmet az államnak kötelessége

---

¹³ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről 19. cikk

¹⁴ Dr. Hegedűs Andre: A gyermekek A gyermekek jogairól szóló ENSZ Egyezmény és annak kiegészítő jegyzőkönyvei Jogalkotási reformok <http://www.juris.u-szeged.hu/download.php?docID=87487> megtekintés dátuma: 2022. 11.03.

¹⁵ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről 28. cikk

¹⁶ Dr. Katonáné dr. Pehr Erika: A gyermekvédelem szerepe és lehetőségei az iskolai erőszak megelőzésében és kezelésében 2. http://www.okm.gov.hu/letolt/kozokt/pehr_gyermved_080521.pdf

biztosítani megfelelő jogszabályi háttérrel.¹⁷ A gyermekek emberi méltósága, testi-lelki épsége és a magánélethez való joga is sérülhet az iskolai erőszak során.

A gyermekeket megillető számos jogot, mint a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelmet, gondoskodást és az emberi méltóságuk tiszteletben tartásához való jogot, az állam, a szülő és a társadalom, szélesebb körben az oktatási intézmények, pedagógusok, szakemberek felelőssége biztosítani. A dokumentumokban az emberi méltósághoz való jognak fontos szerepe van, ugyanis az egyén testi-lelki integritásának védelme az egyik kiemelkedő garanciája¹⁸, amiből az erőszak tilalma vezethető le. A gyermekek jogainak feltérképezése után, milyen köteleességek terhelik őket? A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 10. § (1) bekezdés c) és d) pontja különösen kimondja, hogy a gyermekeknek tartózkodni kell többi gyermeket bármilyen módon veszélyeztető magatartástól és véleménynyilvánítás során a többi gyermek emberi méltóságát tiszteletben kell tartani.

2.1. A serdülőkor biológiai és pszichológiai jellegzetességei, a nagyobb mértékű agresszió

Serdülőkorban az iskola kiemelkedő szerepet tölt be a fiatalok életében, a legfontosabb szociális közösség, ugyanis a család után itt töltik az idejük legnagyobb részét. Az oktatási intézményben más szerepet töltenek be, szociális szempontból meghatározó a diákok-tanárok és diákok egymás közötti kapcsolata, osztálylégkör összetétele.¹⁹ Az iskolán kívüli tevékenységeik, mint szabadidős tevékenységek, társas kapcsolatok nagy része is mind közvetve az iskolához kapcsolódik.

A serdülőkor periódusa 10-12 éves korra tehető, azt a köztes életszakaszt jelöli, amikor fejlődés szempontjából befejeződik a gyermeki ciklus, de még a felnőtt intervallum nem kezdődik el. A fiatalok életében ez az egyik legmeghatározóbb fázis, ekkor kezdik felfedezni és formálni a saját identitásukat.²⁰ Ezt az életszakaszt a folyamatos változások uralják, elkezdődnek mind külső, látható biológiai változások, mind a belső hormonális változások megtörténni,

---

¹⁷ EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA MÁSODIK SZEKCIÓ KALUCZA kontra MAGYARORSZÁG ÜGY 57693/10. sz. kérelem

¹⁸ Zakariás Kinga: Az emberi méltósághoz való jog. In Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia <http://ijoten.hu/szocikk/az-emberi-meltosaghoz-valo-jog> 5–6.

¹⁹ JÁMBORI Szilvia – Az iskolai környezet szerepe a serdülők jövő-orientációjának alakulásában. Magyar Pedagógia, 2003/4. szám, 481-485.

²⁰ BALOGH Karolina: „Mindig a rosszat csinálom, már kicsinek is” - avagy a fiatalkori bűnelkövetés a kriminológiai magyarázatok tükrében. Szociálpedagógia, 2020/15. kötet, 122-127.

másodlagos nemi jellegzetességekkel, a testformák kialakulásával, emellett a test gyors növekedésnek indul.²¹

A változás nem csak biológiai és fizikai síkon történik, ezt az életszakaszt jelentős pszichés és szociális változások jellemzik, fejlődés-lélektani szempontból két ellentétes tendencia jelenik meg. A fiatalok életében megváltoznak a hangsúlyok, a család szerepe kevésbé lesz fontos, ellenben a barátok funkciója felértékelődik, ezzel együtt az újfajta identitás kialakítása, önmaguk keresése, megtalálása jellemezi ezt az időszakot.²² A kialakulatlan személyiségük okán és amiatt, hogy a kortárs kapcsolataik előtérbe kerülnek, emiatt nagy mértékben függenek a véleményüktől, cselekedeteiktől és egyszerűen befolyásolhatók. Emellett ebben az időszakban a korábban tapasztalt érzéseik jóval intenzívebben jelentkeznek, erőteljesebben reagálnak egy-egy szituációban, új érzéseket tapasztalnak, megjelenik a frusztráció, nagy mértékű sértődékenység, agresszió, a közegbe való beilleszkedés, elfogadás-befogadás témája stb.²³

Ranschburg Jenő szerint „agressziónak nevezünk minden olyan szándékos cselekvést, amelynek indítéka, hogy – nyílt vagy szimbolikus formában – valakinek vagy valaminek kárt, sérelmet vagy fájdalmat okozzon”. A 2000-es évek elején végzett hazai 7-9. osztályosok körében végzett kutatás 2219 fő bevonásával, ami eredményei alapján majdnem 14%-ék szerint szükséges az erőszak ahhoz, hogy felnézzenek valakire, 21%-uk érzelmileg pozitívan viszonyult az erőszakhoz, az erőszakot elkövetők esetében 31%-uk szórakozásnak tartja az erőszakot és 51%-uk a normális élet kísérőjének tekinti.²⁴

A gyerekek fejlődésével megjelenik az agresszió két formája, az instrumentális és az ellenséges agresszió. Az instrumentális (proaktív) agresszió kíváncsi dolog megszerzésére, míg az ellenséges (reaktív) agresszió a másik megsértésére irányul, a támadó haragjának, frusztrációjának levezetéseképp.²⁵ Az agressziós késztetést erősítheti, ha a fiatal felismeri, hogy hatalmat gyakorolhat mások felett, ugyanis engedelmeskednek az áldozatok, ha fájdalmat okoz

---

²¹ Uo. 122.

²² PIKÓ Bettina: Lelki egészség a modern társadalomban https://mersz.hu/hivatkozas/m733lemt_18_p1#m733lemt_18_p1 (megtekintés dátuma: 2024. 02. 10.)

²³ ROSTA Andrea: Láttelek az ifjúsági agresszióról. Kapocs, 2013/3. szám, 58-60.

²⁴ Uo.

²⁵ Fehér Ágota – Péter-Szarka Szilvia: Az iskolai zaklatás jelenségvilága és a gyermekek érzelmi készségei In: Buda András – Kiss Endre: *Interdiszciplináris pedagógia és a felsőoktatás alakváltozásai*. Debrecen, Debreceni Egyetem, 2012. 176.

nekik.²⁶ Az agresszió megjelenésére felhatalmazó jelleggel bír a csoportlét, ugyanis a több bátorsággal rendelkeznek, mert összeadódik a fizikai erejük és a felelősséget is közösen vállalják. Ebben az életszakaszban a csoporthoz való tartozás fontossága meghatározó, a fiatalok a bekerülésért és bennmaradásért hajlandóak akár az erőszak valamilyen formáját is alkalmazni.²⁷

Az agresszió erőteljesebb megjelenésével ebben az időintervallumra megnövekszik a magatartásbeli probléma, kihágás, kisebb-nagyobb súlyú bűncselekmény elkövetése. A fiúk és lányok esetében is meghatározó a korai érés, a korán érő fiúk általánosságban elégedettebbek magukkal, korábban kipróbálják az élvezetfokozó szereket és nagyobb arányban követnek el jogsértő magatartást. a korán érő lányok esetében, lehetséges, hogy nem tudnak megfelelően megküzdeni, aminek következményeként alacsony önbecsülés és magatartásbeli problémák jelentkezhetnek. A később érő fiúknál szintén az alacsony önértékelés jellemzőbb általában, ami akár az áldozati vagy elkövetői szerepet is maga után vonhatja.²⁸

2.2. Iskolai erőszak története

A kortárserőszak jelensége mindig is felfedezhető volt az oktatási intézményekben, de csak az elmúlt évtizedek során került egyre inkább a figyelem középpontjába. A témával kapcsolatos első kutatások Dan Olweus nevéhez köthetők, aki Svédországban és Norvégiában foglalkozott a kérdéssel. A kutatás méginkább előtérbe került, amikor 1982-ben Norvégia északi részén három 10-14 éves fiú öngyilkosságot követett el, az öngyilkosságuk hátterében társaik súlyos zaklatása állt.²⁹ A zaklatás kutatása egyre intenzívebbé vált az 1980-as években Norvégiában, Finnországban és Nagy-Britanniában kezdődtek el, a fordulópontot az 1990-es évek hozták el, nagy nemzeti kutatások valósultak meg, prevenciós programok kerültek kidolgozásra. Az évtized elején Skóciában, Walesben, Amerikai Egyesült Államokban, Kanadában, Ausztráliában kezdődtek el átfogó kutatások. Az 1990-es évek második felében Európa számos országát Németország, Hollandia, Belgium, Olaszország, Spanyolország és Portugália területeit is elérte a probléma iránti érdeklődés hulláma, majd Ázsia és a világ többi része is elkezdett

---

²⁶ Figula Erika – Margitics Ferenc – Pauwlik Zsuzsa: *Családi szocializáció és iskolai erőszak*. Nyíregyháza, Élmény '94 Kiadó, 2010. 8.

²⁷ ROSTA Andrea: i.m. 58-60.

²⁸ Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerezi Klára – Lévy Miklós: *Kriminológia* 2019. https://mersz.hu/hivatkozas/m736YOV1796_362_pl#m736YOV1796_362_pl (megtekintés dátuma: 2024. 02. 12.)

²⁹ Dan Olweus: Iskolai zaklatás. *Educatio*, 1999/4. 720–722.

átfogóbban foglalkozni a kérdéssel.³⁰ A 2000-es évektől kezdődően pedig robbanásszerű fejlődés volt tapasztalható mind a kutatás, mind a beavatkozás, mind a nemzeti politika terén. Az Amerikai Egyesült Államokban a halálos végkimenetelű esetszámok növekedése miatt 2015-re az összes amerikai államban hatályban volt valamilyen zaklatásellenes törvény és büntetőjogi szankciókat is egymás után hoztak meg az államok.³¹

2.3. Iskolai erőszak fogalmának meghatározása

Dan Olweus az 1980-as évek közepén kidolgozta a (bullying) definícióját, mely szerint:

„Egy diákot akkor zaklatnak vagy tesznek áldozattá, ha egy vagy több másik diák részéről ismételten és hosszabb időn keresztül negatív cselekedeteknek van kitéve.”³²

1991-ben végzett kutatások eredménye alapján a zaklatás célját, a mások feletti dominancia megszerzésében találták.³³ Olweus 1993-ban alkotta meg az iskolai kortárs erőszak definícióját, amelynek, három elemet kell megvalósítania, hogy a jelenségről beszélhessünk.

- olyan szándékos, agresszív viselkedés, fizikai, verbális vagy pszichológiai megfélemlítés melynek célja a sérelem okozása
- ismételten és hosszú időn keresztül fennáll
- a személyközi kapcsolatra jellemző, hogy a hatalom vagy erő ténylegesen valós vagy vélt egyenetlenséget hordoz magában, az erősebb nyomásgyakorlásával a gyengébb félre.³⁴

1994-ben végzett kutatás alapján a helyzet kialakulásában fontos, hogy az áldozat nem provokálja az elkövetőt.³⁵ Emellett rájöttek, hogy a cselekmény nem csupán az elkövető-áldozat szerepére korlátozható, hanem az iskolai zaklatások 85%-nál külső szemlélők is jelen vannak. A szemlélők a szituáció során többféleképpen reagálhatnak, az elkövető társává, támogatójává válhatnak, de beavatkozhatnak a cselekmény megszüntetéséért is.³⁶ A 2000-es

---

³⁰ Buda Mariann: Az iskolai zaklatás – a kutatások tükrében. Debrecen, Debrecen Egyetemi Kiadó, 2015. 7–8.

³¹ Joseph J. Sabia – Brittany Bass: Do anti-bullying laws work? New evidence on school safety and youth violence. Journal of Population Economics, vol. 30., (2017) 482. <https://doi.org/10.1007/s00148-016-0622-z>

³² Nagy Ildikó – Körmendi Attila – Pataky Nóra: A zaklatás és osztálylégkör kapcsolata. Magyar pedagógia 2012/3. 129.

³³ John D. Coie – Kenneth A. Dodge – Robert Terry – Virginia Wright: The Role of Aggression in Peer Relations: An Analysis of Aggression Episodes in Boys' Play Groups. Child Development, vol. 62., iss. 4. (1991) 812–826. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1991.tb01571.x>

³⁴ Buda i. m. 14.

³⁵ Sonia SHARP – Peter K. SMITH – Peter SMITH: School Bullying. Insights and Perspectives. Routledge, Oxford. (1994) 2. <https://doi.org/10.4324/9780203425497>

³⁶ Wendy M. Craig – Debra J. Pepler: Observations of Bullying and Victimization in the Shool Yard. Canadian Journal of Shool Psychology, vol. 13., no. 2. (1998) 51–53. <https://doi.org/10.1177/082957359801300205>

évekbeli kutatások rávilágítottak arra, hogy a zaklatás céljának háttérében a hierarchiában való feljebb jutás, a népszerűség, presztízs megszerzése és növelése áll.³⁷

2.4. Iskolai erőszak megjelenése a kriminológiában

Az iskolai erőszak kérdése kétféleképpen szűk és tág értelmezés is szerint is kategorizálható. A szűk értelmezés alapján, a szituáció az iskola területén valósul meg, az iskola szereplői által elkövetett károkozás lelki, fizikai vagy anyagi formában. Ezzel szemben a tág értelmezés szerint, az iskola nem csak fizikai síkon értendő, hanem szociális térként, vagyis minden olyan szereplő idetartozik, akik közvetlen kapcsolatban állnak az iskolai élettel. A tág értelemben vett iskolai erőszak olyan szándékos magatartás, amelynek szintén a fizikai, lelki vagy anyagi károkozás a célja az iskolában megjelenő erőviszonyok tükrözésével.³⁸

2.5. Hogyan és miért válik valakiből áldozat, zaklató vagy szemlélő?

Bronfenbrenner a szocializáció folyamatát ökológiai modelljében alkotta meg, mely szerint a gyermek személyiség fejlődésére hatással vannak a különböző társadalmi változások, amik az elmélet szerint négy rendszerszinten jelennek meg. A rendszerek köröket alkotva egymásra épülnek, kapcsolatban állnak és hatással vannak egyenként és együttesen is a személyre.³⁹ Ezt a modellt dolgozta át Espelage és Swearer a kortársbántalmazás helyzeteire, a közvetlen és tágabb környezet, kulturális és politikai normák, történelmi és időbeli kontextus vizsgálatával. A modell közepén a gyerek, az egyén maga áll, azokkal a pszichikai, fizikai jellemvonásokkal, amik a befolyásolják, hogy a bullying során milyen szerepbe kerül az illető. Az első körön belül a mikrorendszer található, az egyént befolyásoló közvetlen környezet, ide tartozik a család, a barátok, a kortársak és intézmények, akikkel interakciója alakul ki a gyermeknek.⁴⁰ A következő kör a mezorendszer, ami a különböző mikroszisztémák közötti kapcsolatokra összpontosít. Az exorendszer, a közvetett környezetet jelenti, ami magába foglalja a mezorendszereket, ezt a gyermekek közvetlenül nem érik el, de hatást gyakorolnak rájuk direkt vagy indirekt módon, ide sorolható a lakókörnyék, közlekedési lehetőségek, szülők

---

³⁷ Jelle J. Sijtsema – René Veentsra – Siegwart Linderberg – Christina Salmivalli: Empirical test of bullies' status goals: assessing direct goals, aggression, and prestige. *Aggressive Behavior*, vol. 35., iss. 1. (2009) 57–67. <https://doi.org/10.1002/ab.20282>

³⁸ Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Lévy Miklós: *Kriminológia*. Budapest, Wolters Kluwer, 2020. 20.8.1. https://mersz.hu/hivatkozas/m736YOV1796_table_35#m736YOV1796_table_35 <https://doi.org/10.55413/9789632959313>

³⁹ Buda i. m. (2015.) 41–46.

⁴⁰ Kósa Éva: *Neveléslélektan*. In Vajda Zsuzsanna és Kósa Éva (szerk.) Budapest, Osiris, 2005. 46–87.

munkahelyi helyzete. Makrorendszer még szélesebb réteget foglal magába, a társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális környezetet, az adott helyi közösség által elfogadott normákat, értékeket, hiedelmeit és nézeteit tükrözi. A gyermekek értékrendjét, viselkedését és társas kapcsolatait a mindennapokban szerzett tapasztalataik formálják, így jelentős a bullying aspektusából, hogy mennyire elfogadott az erőszak és az agresszió, hangsúlyt kap-e az empátia és tolerancia a társadalomban, az iskolák rendelkeznek-e konkrét intézkedési tervvel, vannak-e prevenciós programok vagy jogi szabályozás a kérdésében.⁴¹

Az utolsó szint, a kronoszint, amelyet az elmúlt évek során vezették be a modellbe, a történelmi és időbeli változásokat veszi figyelembe, ami korunkban az internet és az okoseszközök elterjedését jelenti.⁴²

A bullying jelensége nem írható le egyetlen okkal, nem csupán közvetlen interakciók eredményeként jön létre az elkövető, az áldozat és a szemlélő között. A modell alapján látható, hogy egy komplex problémáról, többretegű társadalmi jelenségről van szó. Az iskolai beavatkozáson túl, jelenthet-e megoldást a prevenció vagy nyújthat megoldást jogi szabályozás? A bullying során a jelenség alkotóelemei az egyén után következő közvetlen egység a mikrorendszerben a kortársak és az iskola.

2.6. Az iskolai zaklatás szereplői

Az iskolai zaklatás vizsgálata korábban az elkövető és áldozat kapcsolatára fókuszált, de napjainkra ez a nézőpont módosult, mivel a cselekmény az egész közösséghez, nem pedig két félhez kapcsolódik, hanem a jelenlévők mindegyike akarva-akaratlanul valamilyen szerepet tölt be a folyamat során, akár aktív, akár passzív módon. A szerepek keveredhetnek és akár cserélődhetnek egymással, és az ismétlődés által létrejön a cselekmény körforgása, amit Olweus a bullying körének keresztelt.⁴³ Általában három nagy kategóriát különböztetnek meg a zaklatás résztvevőin belül, az áldozatot, a zaklatót és a szemlélőt, a csoportokon belül további altípusokat határolnak el egymástól.

Kik az áldozatok?

---

⁴¹ Buda i. m. (2015.) 41–46.

⁴² Kulcsár Gabriella: Bullying és cyberbullying. Hogyan előzzük meg és kezeljük az iskolai és az online kortársbántalmazást? Budapest, Novissima Monográfiák III. 2024. 86–89.

⁴³ Uo.

Áldozattá azok a gyerekek válnak, akik nem tudnak kellőképpen megküzdeni az óvodában vagy iskolában felmerülő konfrontációs szituációkkal.⁴⁴ Az áldozat egyik ismérve lehet, de nem általános jellemzője, hogy olyan tulajdonsággal rendelkezik, ami eltér a megszokottól, legyen az külső vagy belső jellemvonás,⁴⁵ de az átlagostól eltérő családi háttér is szerepet játszhat a gyerekek áldozattá válásában.⁴⁶

Olweus az áldozatok szempontjából két kategóriát különböztet meg, a passzív áldozatot, akik leginkább olyan diákok, akiknek alacsony az önértékelése, óvatos, félénk, szorongó, visszahúzódó, kevés barátja van, vagy egyáltalán nincsen, és jobban kijön a felnőttekkel, mint kortársaival. Jellemző rájuk, hogy rettegnek, hibáztatják önmagukat, amiért nem felelnek meg valaminek, abban a hiedelemben élnek, hogy más diáktársukkal ellentétben ők nem képesek megfelelően kezelni az eléjük kerülő akadályokat, helyzeteket, illetve nem tudnak rendesen beilleszkedni.⁴⁷ Emellett csendesebbek, elővigyázatosabbak és érzékenyebben reagálnak a többi diáktársuknál, kerülnek és elítélik az agresszió formáit.⁴⁸ Az áldozatok temperamentumvonása nemtől függetlenül az ártalomkerülés, karakterüket tekintve szociális érdektelenség jellemző, a lányok esetében ez kiegészül érzelmi hidegséggel vagy függetlenedéssel, az alkalmatlanság, felelősségvállalás és céltalanság érzésével, amivel a korábbi emóciók magyarázhatóak.⁴⁹ Abban az esetben ha fiú az áldozat, jellemzően fizikálisan gyengébb, az elkövető társainál. Családi háttérüket tekintve, a passzív áldozat a családjához, tanáraihoz közelebbi viszonyban van, de kételkedik benne, hogy bárkitől segítséget kaphat.⁵⁰ Az ebbe a besorolásba tartozó gyerekeket gyakran túlóvják szüleik, mert rendszerint érzékenyebbek társaiknál, emellett jellemzően az édesanyjukkal szorosabb a kapcsolatuk.⁵¹

A második kategóriába a proaktív áldozatok kerülnek, akik számukat tekintve is kevesebben vannak, ők azok, akik feltűnő viselkedésükkel ingerlik a környezetüket.⁵² A magatartásukat

---

⁴⁴ Buda Mariann – Kőszeghy Attila – Szirmai Erika: Iskolai zaklatás – Az ismeretlen ismerős. *Educatio* 2008/3. 373–386.

⁴⁵ Buda Mariann: Iskolai erőszak, iskolai zaklatás. *Fordulópont*, 2008/41. 16–20.

⁴⁶ Mihály Ildikó: Az iskolai terror természetrajza. *Új Pedagógiai Szemle*, 2013/9. 75–80.

⁴⁷ Uo.

⁴⁸ Nagy – Körmendi – Pataky i. m. 131–133.

⁴⁹ Margitics Ferenc – Vassné Figula Erika: Iskolai erőszak során támadóvá, áldozattá vagy provokatív áldozattá váló tanulók egyes személyiségjellemzői In: Karlovitz J. T.–Torgyik J. (szerk.) *Vzdelávanie, výskum a metodológia= Oktatás, kutatás és módszertan*. Komárno, International Research Institute, 2013. 706–709.

⁵⁰ Révész György: Erőszak az iskolában In: Péley–Révész (szerk.) *Autonómia és identitás. Tanulmányok Kézdi Balázs 70. születésnapjára*. Pécs, Pannónia Könyvek, 2007. 162–179.

⁵¹ Kulcsár Gabriella: i. m. 2024. 86–89.

⁵² Kulcsár Gabriella: i. m. 2024. 88.

gyakran hiperaktivitás jellemzi, viselkedésükkel szinte kiprovokálják a bántalmazást, lökdösődnek, verekedést kezdeményeznek vagy beszélnek társaiknak.⁵³ A magyarázat a viselkedésükre, hogy egyszerre jellemzi őket szorongó és agresszív reakcióminták kombinációja. Révész György szerint létezik még egy csoport az áldozatokon belül, ahova az idegesítő gyerekek tartoznak pl. a „stréberek”, akik gyakran bohóckodással, dicsekvéssel próbálják szorongva elfogadtatni magukat a társaikkal, ami a legtöbbször sikertelenséggel zárul.⁵⁴

Zaklató áldozatok (támadó áldozat) az áldozatok külön csoportját jelenti, itt jelenik meg a szerepek keveredése, ide azok a diákok tartoznak, akiket ugyan zaklatnak, mégis időnként ők maguk is bántalmaznak másokat. A korábbi kutatások szerint, a zaklató áldozatok szintén kevésbé népszerűek társaik körében, gyakran gond adódik a teljesítményükkel, de a áldozatoknál magasabb agresszivitás jellemzi őket.⁵⁵ R

Zaklatók azok a gyermekek, akik ismételten bántják akár fizikailag, akár verbálisan azokat a kortásaikat, akik nem tudják megfelelően elhárítani ezeket a támadásokat, nem tudják megvédeni magukat velük szemben, emiatt a későbbiekben is feltételezhető, hogy a bántalmazás meg fog ismétlődni.

Az áldozatok tipikus magatartása a zaklatás során az elkövetővel szemben, hogy meghunyászkodnak, lesütik szemüket, nem mernek a támadó szemébe nézni, összehúzódnak, tartásuk görnyedté válik, és megjelenik a kéztördelés vagy olyan gyors és ideges mozgás, amellyel felkeltik a bántalmazó figyelmét.⁵⁶

A bántalmazást kezdeményező zaklatókká a hiedelemmel ellentétben gyakran a népszerű, szociális diákok válnak, akik általában magas kognitív és szociális intelligenciával rendelkeznek, ami lehetővé teszi, hogy kiválasszák a megfelelő áldozatot, emellett képesek megérteni az áldozatok érzéseit, de nem éreznek velük együtt.⁵⁷ A zaklatók számára az iskolai működésükben kulcsfontosságú a hatalom elérése, megtartása, amellett, hogy ezt mások is

---

⁵³ Révész i. m. 162–179.

⁵⁴ Uo.

⁵⁵ Nagy – Körmendi – Pataky i. m. 133–134.

⁵⁶ Ranschburg Jenő: Az áldozat. Tanítás-tanulás, 2011/8. 7. 5.

⁵⁷ Christina Salmivalli – Kirsti Lagerspetz – Kaj Björkqvist – Karin Österman – Ari O. Kaukiainen: Bullying as a group process: Participant roles and their relations to social status within the group. *Aggressive Behavior*, vol. 22., (1996) 1–15. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1098-2337\(1996\)22:1<1::AID-AB1>3.0.CO;2-T](https://doi.org/10.1002/(SICI)1098-2337(1996)22:1<1::AID-AB1>3.0.CO;2-T)

elismerjék. A népszerűségüket a hatalmuk megerősítésére használják, manipulálják, befolyásolják a hierarchiában alattuk állókat. A bántalmazás jellemzően kiváltó ok nélkül kezdődik, de az ismétlődő helyzet során a szerepek berögzülnek, az áldozat számára a kitörés lehetősége idővel egyre elenyészőbbé válik.⁵⁸ A temperamentumvonások az elkövetők tekintetében szintén hasonló mindkét nemnél, az újdonságkeresés, az együttműködés hiánya és a birtokló viselkedés a jellemző.⁵⁹ A családi háttérnek a gyerek nevelésének sajátosságai révén szintén van jelentősége. A zaklatókká váló diákok családjában a kutatások alapján a szülők részéről nemtörődömség, következtelen fegyelmezés, a konfliktuskezelés és a problémamegoldás területein nem megfelelő példamutatás nagyobb mértékben felfedezhető, mint a többi szereplő háttéréénél.⁶⁰ A kortársaik mellett a felnőttekkel szemben is agresszivitást mutatnak az elkövetők, jellemző, hogy gyakran megszegik a szabályokat, akár áldozataik értékeit is elsajátítják.

Szemlélők a harmadik nagy csoport, ahova minden olyan diák tartozik, aki nem áldozat és nem zaklató az adott cselekmény elkövetésénél. A szemlélők csoportján belül is több típust különböztet meg a szakirodalom, a bántalmazást aktívan támogatókat más néven követőket, a passzív támogatókat, tétlen szemlélőket, lehetséges védelmezők és védelmező kategóriáját határolják el egymástól. Az aktív támogatók, követők vagy csatlósok közé azok a gyerekek kerülnek, akik nem maguk kezdeményezik a cselekményt, de aktívan támogatják bántalmazás véghezvitelében a zaklatót, pl. fizikailag is segítik a támadót a cselekményben.

A passzív támogatók, akik ugyan szimpatizálnak a zaklató cselekményeivel, lélekben egyetértenek a zaklatással, fizikailag ugyan nem segítik azt, de bátorító hozzászólásokkal igen. A tétlen szemlélők csoportjának lehetnek valóban közömbös érzéseik, de előfordul, hogy félelmükben nem tesznek semmit az áldozat megvédése érdekében. A védelmezők további két csoportra bonthatók, a passzív és aktív védelmezőre. A passzív védelmező ugyan együttérez az áldozattal, de nem avatkozik bele a cselekménybe, amiben háttérében a félelem szerepelhet, mint, hogy később belőle is áldozat lesz és kérdéses, hogy képes-e megvédeni magát ebben a helyzetben.⁶¹ Az utolsó kategóriát pedig az áldozat aktív védelmezője alkotja, aki fellép a

---

⁵⁸ Buda (2008) i. m. 16–20.

⁵⁹ Margitics – Vassné i. m. 706–709.

⁶⁰ Buda (2008) i. m. 15–20.

⁶¹ Buda (2008.) i. m. 16–20.

zaklatás ellen, mert elítéli azt és aktívan segítséget nyújt az áldozatnak. Őket a magas empátia és az anyához fűződő biztonságos kötődés jellemezi.⁶²

Új résztvevő a zaklatás körében?

A „frenemy” elnevezés az angol „friend” barát és „enemy” mint ellenség szavak összevonásával létrehozott kifejezés. Olyan személyek tartoznak ebbe a csoportba, akik az iskolán kívül az áldozat barátjaként viselkednek, viszont a zaklatás folyamán az elkövetők aktív vagy passzív támogatóivá vagy akár szemlélőkké válnak, ilyenkor tagadja, hogy az áldozattal baráti kapcsolatban lennének, nem próbál segítséget nyújtani számára. Attól függően változik a beavatkozási stílusa, hogy milyen személyekkel van körülvéve, ha egyedül van áldozattal, akkor kedvesek, együttérzőek, támogatóak vele és elítélik a történeteket, viszont amikor a többi szereplővel vannak megváltozik a cselekményhez való hozzáállásuk agresszorpártivá vagy semlegessé.⁶³

3. Az iskolai erőszak megnyilvánulásának formái

A zaklatási formák kategorizálása többféleképpen történhet, a szakirodalomban a ’direkt és indirekt’ elkülönítést alkalmazzák leggyakrabban. Az iskolai erőszak megnyilvánulása, tartozhat közvetlen fizikai vagy nem fizikai (verbális-nem verbális), illetve közvetett fizikai vagy nem fizikai (verbális-nem verbális) csoportba.⁶⁴

Egy másik felosztás szerint két kategóriát különböztetnek meg: instrumentális agressziót, mely során kíváncsi dolog megszerzése a cél és az ellenséges agressziót, amely az áldozat megsértésére irányul pl. bosszúból vagy dominancia megszerzésének okán. A csoporton belül felfedezhető bizonyos ismétlődő mintázat: az a gyerek, aki kezdeményezi a támadást, leuralja az áldozatát, minden más gyerekkel szemben dominánsan lép fel, akik az áldozata alatt helyezkednek el a hierarchiai rendszerben. Innentől kezdve a domináns gyerekek azokkal kezdenek ki, akik alattuk állnak a dominancia lépcsőjén. A fizikai bullying előfordulása annál gyakoribb, minél több az együtt töltött idő, minél zártabb egy közösség. A későbbiekben

---

⁶² Buda (2015.) i. m. 13–14.

⁶³ Wójcik, M., & Flak, W.: Frenemy: A new addition to the bullying circle. Journal of Interpersonal Violence, Vol. 36(19-20), (2021) NP11131–NP11154. <https://doi.org/10.1177/0886260519880168>

⁶⁴ Buda (2008.) i. m. 16–20.

látható, ahogy egyre magasabb osztályba lépnek a gyerekek a fizikai bántalmazások is kevésbé jelennek meg a mindennapokban.⁶⁵

3.1. Közvetlen (direkt) erőszak fajtái

A közvetlen (direkt) erőszak a zaklatók és áldozatok közötti nyílt fellépést jelenti, két nagy típusát különböztetik meg, a fizikai (nem verbális), a verbális csoportot. A közvetlen (nem verbális) fizikai erőszak esetében az áldozat bántása tettelegességben nyilvánul meg pl. ütés, rúgás, cibálás, hajtépés, harapás, leköpés, az áldozat bezárása, az áldozat személyes tulajdonába tartozó dolgok erőszakos elvétele, szexuális bántalmazás, emberölés. A direkt verbális kategóriába tartozó erőszak során a szóbeli megnyilvánulás agresszív tartalmú, ide tartozik pl. a csúfolás, fenyegetés, gúnyolás, kritizálás, sértegetés. A közvetlen (direkt) nem verbális erőszakon belül a nem fizikai erőszak esetén a zaklatók az első két csoportba nem sorolható cselekményt követnek el, az erőszak egyéb formáival ilyen pl. bántó, gúnyos gesztusok, kinevetés vagy sértő mimika használata.⁶⁶

3.1.1. Zaklatás – Btk. 222. §

A Btk. szerint a tizennegyedik életévét be nem töltött zaklatás bűncselekményét elkövető személy nem büntethető.⁶⁷ A zaklatás bűncselekménye során más megfélemlítése, magánéletébe való beavatkozást jelent, ami rendszeresen vagy tartósan történik.⁶⁸

A zaklatás jogi tárgya a magánszférához való jog biztosításához fűződő társadalmi érdek, amelynek védelmét kimondja az Alaptörvény, mégpedig az emberi méltósághoz való alapjogból vezeti le. Ezt az alkotmányos alapjogot sérti meg az a diák, aki más diákot félelemkeltés céljából, hogy mindennapi életébe beavatkozzon rendszeresen vagy tartósan háborgatja.⁶⁹

A Btk. önállóan nem is szabályozza a magatartás elkövetését. A Büntető Törvénykönyvben viszont vannak olyan tényállások, melyek lefedik az iskolai zaklatás valamilyen formáját. A

---

⁶⁵ Figula – Margitics – Pauwlik i. m. 8–9.

⁶⁶ Borbíró – Gönczöl – Kerecsi – Lévy i. m.

⁶⁷ Btk. 16. §

⁶⁸ Btk. 222. §

⁶⁹ Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös rész, Budapest, HVG Orac, 2019. 290.

magyar büntetőjogi szabályozásban a zaklatás törvényi tényállása közelít a legjobban a bullying meghatározásához. A bullying fogalma alapján a zaklatás bűncselekménye a három elemből kettőt teljesít, a fenyegetés vagy félelemkeltés fizikai sérelem kilátásba helyezésével és a huzamosabb időn keresztül történő ismétlődést, de az erőegyensúly eltolódást nem. A két alapesete a bűncselekménynek a háborgató zaklatás és az erőszakos, közveszélyt okozó büntetendő cselekmény megvalósításával való fenyegetés. A háborgatás a Kúria egyik korábbi ítélete szerint, olyan egyoldalú, folyamatos magatartás, amely szavakkal és tettekkel is megvalósítható.⁷⁰ A háborgatás során megvalósuló rendszeresség, az ismételt magatartás megegyezik a bullying másik fogalmi elemével, emellett a megfélemlítés, mint elkövetés céljaként jelenik meg, ami szintén összeegyeztethető a fogalommal.⁷¹ A második alaptényállás szintén a megfélemlítés célzatával valósul meg, de az elkövetési magatartás tekintetében egy egyszeri cselekmény megvalósulását vetíti elő, ami a vizsgált fogalommal nem mutat egyezést. A zaklatás tényállásának nem eleme az erőegyensúly eltolódás, mert a tényállás úgy is megvalósítható, két pszichikai vagy fizikai értelemben egyenrangú személy között jön létre. Az alá-fölé rendeltég a minősített esetek közt található meg, de itt a családi és hatalmi helyzeteket szabályozta a jogalkotó.⁷²

3.1.2. Személyi szabadság megsértése – Btk. 194. §

A diákok körében gyakran előforduló jelenség, egyfajta ugratása az áldozatnak az elkövető diákok részéről, de vannak esetek, amikor az elkövető célja a lelki szenvedés okozása. Az elkövetési módjai közé tartozik a sértettel szembeni erőszak, fenyegetés vagy megfélemlítés alkalmazása.⁷³ A cselekmény megmutatkozhat szekrénybe zárástól kezdve, a mellékhelyiségbe, öltözőbe vagy osztályterembe való bezárásban, ahonnan hosszabb-rövidebb ideig nem engedik ki az áldozatot. A bezárás többféleképpen történhet, az elkövetők saját testükkel vagy más tárgy elhelyezésével akadályozzák meg, hogy az áldozat ki tudjon jutni az adott helyiségből. A bűncselekmény a személyi szabadság megfosztása pillanatában válik befejezetté, innentől a jogellenes állapot fenntartása veszi kezdetét.⁷⁴ A személyi szabadság megsértése úgy is megvalósítható, sértettet az elkövető lefogja, lekötözi, megbilincseli vagy a többi diákot túszul

---

⁷⁰ BH+ 2011.12.518

⁷¹ Parti Katalin: A megfélemlítés (bullying) szabályozása Magyarországon és külföldön. In *Medias Res*, 2016/1. szám 117–118.

⁷² Parti i. m. 114–120.

⁷³ Szomora Zsolt – Karsai Krisztina (szerk.): *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary, második átdolgozott kiadás, 2019. 439.

⁷⁴ Szomora i. m. 439.

ejtve elbarikádozza magukat egy helyiségben.⁷⁵ Abban az esetben is teljesül, ha az áldozatot nem engedik tovább a folyósón, vagy karjánál, vállánál megragadva, rángatva kényszerítik helyben maradásra vagy helyváltatásra.⁷⁶ A személyi szabadság megsértése nemcsak tévessel, de mulasztással is létrehozható, példának okán, ha a diákot véletlenül bezárja az iskola takarítója az öltözőbe, abban a hiszemben, hogy üres a helyiség, vagy külső erő hatására csapódik be, de a többi diák erről tudomást szerezve sem segít a sértettnek a kijutásban, akkor is megvalósul a bűncselekmény.⁷⁷

A bűncselekmény elkövetése során társtetteség is megvalósulhat, amennyiben többen követik el a cselekményt, az egyik tanuló bezárja az áldozatot, a bűnsegéd pedig nem engedi be a többi diákot a helyiségbe. A tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetve a bűncselekmény súlyosabban minősül.⁷⁸ A minősített esetben a tettes szándékának ki kell terjednie a passzív alany életkorára.⁷⁹ Általánosságban elmondható, hogy a diákok, mivel egymás között követik el a cselekményt, tisztában vannak a ténnyel, hogy olyan diákot fosztanak meg a személyi szabadságától, aki még nem vagy már betöltötte a tizennyolcadik életévét.

A tizennegyedik életévüket be nem töltött elkövetők a személyi szabadság megsértésének bűncselekményében a magyar büntetőjogi szabályok értelmében nem büntethetők.⁸⁰ A bűncselekmény a sértett személyi szabadságától való megfosztására irányul.⁸¹

3.1.3. Rablás – Btk. 165. §

2021 őszén egy veszprémi középiskolában felfegyverkezve, folytatólagosan elkövetett rablás büntetnének kísérlete miatt emeltek vádat egy 16 éves korú elkövető ellen. A vádlott 2021 szeptemberétől novemberéig az iskolai szünetben több alkalommal fenyegetéssel követelt ennivalót az osztálytársától, apróbb dolgokat, pl. teafiltert, szendvicset, üdítőt vett el az engedélye nélkül. Számos alkalommal kerékpárlánccal, kábeldarabbal bántalmazta a sértettet, amikor az áldozat nem akarta odaadni számára az ennivalóját. Végül a cselekménysorozat odáig

---

⁷⁵ Elek Balázs: Diákcsinny vagy bűncselekmény? Debrecen, Pedellus Tankönyvkiadó Kft., 2008., 43.

⁷⁶ Jenei Károly: A bűn küszöbén. Miskolc Forma Kft. Nyomda., 2004. 8–9.

⁷⁷ Péter Katalin: Iskolai erőszak 38–39. https://borsosajka.files.wordpress.com/2017/04/iskolai_eroszak.pdf

⁷⁸ Péter i. m. 38–39. https://borsosajka.files.wordpress.com/2017/04/iskolai_eroszak.pdf

⁷⁹ Szomora i. m. 440.

⁸⁰ Btk. 16. §

⁸¹ Btk. 194. §

fajult, hogy a vádlott kirúgta a sértett lábát, majd kést tartott a torkához. Amikor a sértett nem tudott neki ennivalót adni, elengedte.⁸²

A rablás az értékszerzés olyan formája, amely során az elkövető erőszakkal, élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel éri el a dolog elvételét, ezzel pedig a bűncselekmény súlyos társadalomra veszélyességet hordoz magában. Két védett jogi tárggyal rendelkezik, a tulajdonjog és a cselekvéshez való szabadság, személyi szabadság.⁸³ A bűncselekmény akármilyen kis értékű dolog esetében megvalósítható, az előfeltétel az, hogy a sértett ellenállása erőszak hatására megtörjön. Az iskolai szituációkban ez megjelenhet, azzal, amikor egy diák fenyegetéssel („megverlek, megöllek, ha nem adod ide” ... stb.), vagy bármilyen szintű erőszak alkalmazásával (lefogás, megütés stb.) veszi el egy diáktársa zsebpénzét, vagy bármilyen személyes dolgát, akkor rablást valósít meg.⁸⁴

A védekezésre képtelen állapot az iskola keretein belül gyakori előfordulásának tekinthető, bezárással valósulhat meg vagy az áldozat pl. mozgásában korlátozott járókeretének vagy csökkentlátó szemüvegének elvételével. Abban az esetben is rablásról beszélünk, ha a fenyegetés hatására az áldozat maga adja át a dolgot. Pl. több diák körbe állják a sértettet, és a zsebpénzt ekkor követelik tőle, ebben a helyzetben jogosan gondolhatja az áldozat azt, hogy ha nem adja oda az elkövetőknek, akkor ellenkező esetben erőszakot alkalmaznak vele szemben.⁸⁵

Egy 2011-ben végzett kutatás során 4375 tanuló válasza álltak rendelkezésre, amit 186 középiskolában 7. és 11. osztályos diákokkal töltöttek ki. A középiskolákon kívül 25 budapesti oktatási intézményben töltötték ki a kérdőívet hetedik osztályos tanulókkal. A kutatásban részt vevő iskolák képzési típus és régió szempontjából az országos arányokat jól tükrözik. A rablás bűncselekményének tekintetében elkövetőként 1,9%, míg elszennvedőként 3,5% vallotta magát, a további érintettek aránya pedig 4,3% volt.⁸⁶

3.1.4. Zsarolás – Btk. 367. §

---

⁸²<https://ugyeszseg.hu/iskolatarsat-rabolta-ki-a-fiatalkoru-a-veszprem-varmegyei-fogyeszseg-sajtokozlemenye/>

⁸³ Görgényi – Gula – Horváth – Jászó – Lévay – Sántha – Váradi i. m. 519.

⁸⁴https://mersz.hu/keres/rablás%20iskola/hivatkozás/wk54_347_p13/#wk54_347_p13

⁸⁵ Péter i. m. 37–38.

⁸⁶ Hajdu Gábor – Sáska Géza: Bántalmazás a középiskolában. Iskolakultúra 2011/6-7 44.

Zsarolás büntetvényének kísérlete miatt ítélték el egy 11. osztályos lányt, amiért a sértett osztálytársától pénzt követelt. Az iskolai órán a sértettnek átdobott egy cetlit, amelyen „ha nem adsz 400 Ft-ot, meghalsz” üzenet szerepelt. A sértett elolvasta, majd kidobta. A sértett elment a mellékhelyiségbe, az elkövető követte őt egy osztálytársával. Ismét felszólította a pénz átadására, de mikor a sértett ezt megtagadta, az elkövető azt mondta neki, ha nem teljesíti, beleveri a fejét a mosdóba. A sértett ezután sem adott át neki pénzt, ki akart menni a mellékhelyiségből, de az elkövető hamarabb kiment és kintől tartotta az ajtót, hogy a sértett ne tudjon kijönni a helyiségből. Végül a vele lévő osztálytársa felszólítására nyitotta ki az ajtót, majd leköpte a sértettet. Az órák végén, mikor a sértett buszmegállóhoz tartott a terhelt átkiabálva az utca túloldaláról megfenyegette őt.⁸⁷

A 14 év alatti elkövetők zsarolás bűncselekményének elkövetésében nem büntethetők.⁸⁸ A zsarolás megvalósításakor az elkövető jogtalan szándékosan azzal a céllal, hogy jogtalanul hasznot szerezzen, arra kényszeríti áldozatát, hogy tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön valamit, és ezzel a magatartással kárt okoz az áldozat számára. A törvény által védett két jogi tárgy, a a vagyoni jogok és a cselekvési szabadság.

A zsarolók az erőfölényüket kihasználva rettegésben tartják (általában) fiatalabb vagy fizikálisan gyengébb társukat, hogy különböző értékeikhez hozzájussanak. A cselekményre az iskola falain belül gyakran sor kerül, és a helyzet hosszabb időtartamon keresztül is fennállhat. A bűncselekmény szempontjából közömbös a vagyontárgy mértéke, tipikusan ilyen tárgynak minősülnek az áldozat uzsonnája, cigarettája, zsebpénze vagy más személyes értéktárgya. Abban az esetben amikor az elkövetők, ahhoz, hogy könnyebben hozzájuthassanak a kiszemelt tárgyhöz 'titkok elárulásával' vagy fizikai bántalmazás lehetőségével, mind a zsarolásnak minősülnek. Éppen ezért az áldozatok nagyon nehezen képesek segítséget kérni környezetüktől.⁸⁹

A zsarolás cselekménye kisebb egyezést mutat a bullying fogalmi elemeivel, a három fogalmi elemből a zsarolás elkövetésekor az áldozat megfélemlítés érzése jelenhet meg, de ebben az esetben sem célja a cselekménynek a megfélemlítés, hanem eredménye, mivel az elkövető

---

⁸⁷ Bfv.II.53/2013/5.szám

⁸⁸ 2012. évi C. törvény 16.§ és 367.§

⁸⁹ Péter i. m. 35–36.

anyagi előnyhöz kíván jutni, illetve sem az alá-fölé rendeltség, sem pedig a rendszeres ismétlődés nem jelenik meg a törvényi tényállásban, mint kötelező elem.⁹⁰

3.1.5. Kényszerítés – Btk. 195. §

A 13 éves Johnny, egy 13 éves srác, akinek két éven keresztül folyamatosan el kellett szenvednie a kortársai bántalmazását. A zaklatói kényszerítették arra, hogy gyomot egyen és mosószerrel kevert tejet kellett innia, pénzt követeltek tőle, a mellékhelyiségben megverték és úgy vezették őt, mint egy háziállatot, zsinórt kötöttek a nyakába. A kihallgatás során az elkövetők úgy nyilatkoztak, hogy cselekményeiket szórakozásból követték el.⁹¹

A zaklatás korai kutatása is rávilágított arra, hogy a beavatási szertartások részeként kezdődő alá-fölé rendeltségi viszony, az fiatalabb gyengébb fizikumú diák kiszolgálja a nála erősebb, idősebb társait, ebben az esetben nem tudják kivédeni az ellenük irányuló magatartást, így ez a viszony hosszú időn keresztül fennállhat. A gyermekközösségekben uralkodó 'zsarnokok' gyakran kényszerítik áldozataikat, hogy értéktárgyakkal, mint pénzzel, cigarettával, sörrel stb. lássák el őket.⁹² Ide tartozik minden olyan cselekmény is, ami az áldozat cselekvési szabadságában korlátozással történik pl. az áldozatnak az elkövetők helyett kell megírnia a leckéjüket, 'csicskáztatják' elküldik a büfébe ételért, italért stb. A kényszerítés során nem történik anyagi értelemben károkozás.⁹³

Hazánkban a hatályos Btk. szerint kényszerítés bűncselekményének elkövetésével a 14 év alatti elkövetők nem kerülhetnek büntetőjogi értelemben felelősségre vonásra.⁹⁴ A bűncselekmény akkor valósul meg, amikor az elkövető rábírja a sértettet, hogy akarata ellenére tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön valamit.⁹⁵

A bűncselekménynek a cselekvési szabadság a jogi tárgya, amely két elemmel rendelkezik: az akaratelhatározásának szabadsága, vagyis belső szabadság és az akaratmegvalósítási szabadság, vagyis külső szabadság. Az erőszak lehet lenyűgöző jellegű (vis absoluta) és

---

⁹⁰ Parti i. m. 120.

⁹¹ Dan A. Olweus: Bullying at School. What We Know and We Can Do. Oxford, blackwell, (1993) 7.

⁹² Dan A. Olweus: Bullying at School: Basic Facts and Effects of a School Based Intervention Program. Journal of Child Psychology and Psychiatry vol. 35., no 7. (1994) 1184. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1994.tb01229.x>

⁹³ Péter i. m. 39.

⁹⁴ Btk. 15. § és 16. §

⁹⁵ Btk. 195. §

akaratot hajlító (*vis compulsiva*), a fenyegetés során az áldozatban a cselekmény komoly félelmet kelt, a hátrány a sértett becsületét, személyi szabadságát stb. érintheti. A bűncselekmény akkor válik befejezetté, ha a passzív alany az akaratával ellentétesen cselekszik és bekövetkezik a jelentős érdeksérelem.⁹⁶ Az eredmény, a jelentős érdeksérelem, amely az iskolai élet terén a magánérdek sérelmét vonhatja maga után. A társadalmi megbecsülés fontossága a gyermekek az életkorának előrehaladtával egyre meghatározóbbá válik, így a kiszolgáltatottá válás a többiek számára vagy az iskolai népszerűség ranglétrán való lejjebb kerülés is ide tartozhat.

A bullying definíciója és a magyar Btk. kényszerítés bűncselekménye sem egyezik meg egymással teljesen. A három kötelezően megjelenő elemből, csupán egy jelenik meg, de az sem megfelelően: cél helyett eredmény lehet a megfélemlítés, emellett az erőegyensúly hiánya és a folyamatosság sem jelenik meg a bűncselekményben, mint kötelező összetevő.⁹⁷

3.1.6. Rágalmazás és becsületsértés – Btk. 226. § - 227. §

Az iskolai zaklatás eszközcselekménye közé tartozik a rágalmazás és becsületsértés.⁹⁸ A rágalmazás tényállása során, az elkövető valaki más előtt a becsület csorbítására alkalmas tényt állít, híresztel vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ.⁹⁹ Az elkövetés megvalósítható valós vagy valótlan tény állításával egyaránt, de ehhez a sértettnek beazonosíthatónak kell lennie. A rágalmazás során a megfélemlítés eredményként jelenhet meg, nem pedig, mint a cselekmény célja, emellett emellett az alá-főlé rendeltség és a folyamatosság sem eleme, így gyenge egyezést mutat a bullying fogalmával.¹⁰⁰

A gyalázkodó jellegű magatartásokkal szemben becsületsértés tényállása nyújt büntetőjogi védelmet. Ide tartozik minden olyan kifejezés, amely becsmérlő jellegű és a sértett emberi méltóságát, önbecsülését sérti. A becsületsértés megvalósítható durva, vagy gyalázkodó kifejezéssel, a gúnyolódás vagy kifigurázó megszégyenítés szintén ide tartozik, szóban, írásban, de képi megjelenítés formájában is történhet.¹⁰¹ A becsületsértés esetében ugyanazok az elemek

---

⁹⁶ Görgényi – Gula – Horváth – Jacsó – Lévay – Sántha – Váradi i. m. https://mersz.hu/hivatkozas/wk79mbkr_55_p7#wk79mbkr_55_p7

⁹⁷ Parti i. m. 114–120.

⁹⁸ Parti i. m. 125.

⁹⁹ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 226. § (1) bekezdés

¹⁰⁰ Parti i. m. 120.

¹⁰¹ Szomora i. m. 446.

ismétlődnek a bullying fogalmára vonatkozóan, mint a rágalmazás során, emiatt szintén gyenge egyezés fedezhető fel a két fogalom között.¹⁰²

3.1.7. Testi sértés - Btk. 164. §

Az általános közvélekedés szerint az iskolai környezetben leggyakrabban megvalósuló erőszakforma a gyerekek között a testi sértés. Minden olyan cselekmény ide tartozik, ami miatt az emberi testben vagy a test szerveiben sérülés keletkezik.¹⁰³ A testi sértésen belül különböző formákat különböztetnek meg: a könnyű testi sértést, ami olyan sérülés, amely nyolc napon belül gyógyul, illetve súlyos testi sértést, amelynek a gyógyulási időtartama meghaladja a nyolc napot. A bűncselekmény megvalósulásának a fájdalomérzet nem feltétele, a testi sértés során fellépő fájdalom mértéke nem bír relevanciával.¹⁰⁴ A gyermekkorúak testi sértés bűncselekménye elkövetésével abban az esetben büntethetők, a Btk. 16.§ c) pontja alapján a Btk. 164.§ (8) bekezdésben foglaltak szerint, ha a legalább 12 éves gyermek által elkövetett testi sértés életveszélyt vagy halált okoz a sértettnek és az elkövető rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.¹⁰⁵

A testi sértés megvalósulására az iskolában számtalan módon sor kerülhet, akár egy elmergesedett vita következtében is megvalósulhat tettelegesség, lökdösődés, verekedés a felek között. Az egymás közötti játék vagy diákcínyek is vezethetnek akár testi sértés elkövetéséhez. A játék hevében pl. hógolyózás közben, hogy nagyobb röptáv biztosítása érdekében, a fiatalok követ gyúrnak a hógolyóba, de az is előfordulhat, hogy az iskola ablakából dobáltak ki kisebb írószereket, tanulási eszközöket, ezzel könnyű vagy akár súlyos testi sérülést okozva a diáktársaiknak.¹⁰⁶

Különös kegyetlenséggel elkövetett súlyos testi sértés büntetnének kísérletével vádolták meg azt a két fiataalkorú 14 és 15 éves fiút társtettesként, akik borotvapengét daraboltak fel abból a célból, hogy azt a 13 éves áldozatuk megigya. 2017 tavaszán egy békéscsabai általános iskolában a vádlottak a tanév során különböző módon zaklatták fizikailag a sértettet és olyanra is volt példa, hogy nagy mennyiségű citrompótlót töltöttek a kulacsába. A két vádlott a

---

¹⁰² Uo.

¹⁰³ Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog I. Általános rész, Budapest, HVG Orac, 2018. 116–117.

¹⁰⁴ Uo. 116–117.

¹⁰⁵ Btk. 16.§ és 164.§ (8) bekezdése

¹⁰⁶ Péter i. m. 33.

cselekmény napján a előre megbeszélte és a több darabra összetört borotvapengét az utolsó órán a sértett ivópalackjába tették.¹⁰⁷

A fiatalok körében az életveszélyt okozó testi sértett bűntette támadásra alkalmas eszköz nélkül is könnyen megvalósítható. Egy borsodi általános iskolában 2022 tavaszán a három elkövető, két fiataalkorú és egy gyermekkorú, a sértett kiskorú fiút lefogták, földre vitték, majd a gyermekkorú fiú füvet, homokot és kavicsot öntött a sértett szájába, amit a sértett lenyelt. A sértett nem merte bevallani senkinek a vele történeteket és egyre rosszabbul lett, a szervezetébe jutott idegen anyag miatti megbetegedés életveszélyes állapotot okozott, amit a két műtéti beavatkozás szüntetett meg.¹⁰⁸

Az emberi test egyszerű megérintése nem valósít meg testi sértést, azonban az emberiméltóságot megalázó érintés akár becsületsértésnek minősülhet. A testi sértés kísérlete megvalósulhat sérülés hiányában, de nem állapítható meg testi sértés.¹⁰⁹ Az iskolai közegben gyakran jelenhet meg, kis erejű arculütés, leköpés, leöntése, köröm, bajusz, haj vagy szakáll meghúzása, levágása, ugyan ez nem minősül testi sértésnek, de megvalósíthat más bűncselekményt az elkövető szándékától függően, ez lehet tetteleges becsületsértés, személyi szabadság megsértése vagy kényszerítés.¹¹⁰ Abban az esetben, ha az elkövető testi sértés okozásával üldözi a sértettet, aki menekülés közben elesik és emiatt életveszélyes állapotba kerül, ekkor közvetett módon valósítja meg a testi sértést.¹¹¹

Halált okozó testi sértés bűntette miatt ítélte el a másodfokú bíróság azt a fiataalkorút, aki kitartóan bántalmazta az osztálytársát. A sértett szóbeli, a vádlott származására vonatkozó sérelmet a vádlott durva bántalmazással torolta meg. Az osztályteremben pofon ütötte és egy alkalommal ököllel arcul ütötte, úgy, hogy átnyúlt a két osztálytársa válla felett, akik az áldozat és az elkövető közé álltak. Az osztályfőnök beszélt mindkettejükkel, majd felajánlotta, hogy elülteti őket egymástól, amit az elkövető nem fogadott el. Az osztályfőnök tovább beszélt a sértettel és közben elengedte a vádlottat, hogy ne egyszerre hagyják el az iskolát. A vádlott viszont megvárta a sértettet és miután a sértett kézjelzést tett felé, combon rúgta őt. A sértett ekkor sem bántalmazta a vádlottat, más útvonalon indult haza, hogy kikerülje őt. A vádlott ezzel

---

¹⁰⁷<https://ugyeszseg.hu/tarsukkal-kegyetlenkedo-fiatalok-vademelesre-kerult-sor/>

¹⁰⁸<https://ugyeszseg.hu/kiskoru-osztalytarsukat-bantalmaztak-a-borsod-abauj-zemplen-varmegyei-fougyeszseg-sajtokozelemenye/>

¹⁰⁹ Görgényi – Gula – Horváth – Jacsó – Lévay – Sántha – Váradi i. m. 83.

¹¹⁰ Uo. 83.

¹¹¹ Belovics – Molnár – Sinku (2018.) i. m. 117.

szemben követte a sértettet majd három alkalommal olyan közepes, nagy erővel mért ütések a sértett fejére, hogy a sértett a földre esett, majd a földön fekvő sértettbe bele is rúgott. A sértett felállt és távozott a helyszínről, az igazságügyi orvosszakértők egyértelműen megállapították, hogy a vádlottól elszenvedett sérülések következtében alakult ki agyvizenyő, az agy állományának zúzódása miatt, ami a sértett halálához vezetett. A vádlott három helyszínen, időben hosszasan bántalmazta, három alkalommal a sértettet, emellett a vádlott tudata átfogta, hogy a sértett nála gyengébb fizikumú, vele ellentétben nem jártas a küzdősportokban sem. A másodfokú bíróság az ütések száma, ereje és irányultsága alapján a testi sértés tekintetében egyenes szándékra következtettek. Tehát a vádlott kívánta is a testi sérülés bekövetkezését, a halál bekövetkezése pedig hanyag gondatlanság terheli a vádlottat.¹¹²

3.1.8. Emberölés – Btk. 160. §

Az emberölés bűncselekményével a diákok között talán a legritkábban előforduló eset, de nem példátlan. Az iskolai kortárserőszak fogalmába, az elemeit tekintve nem fér be a meghatározott keretek közé, de mivel az egyik legsúlyosabb bűncselekményről van szó, amit szintúgy megvalósíthatnak diákok, mindenképpen szót ejtenék róla.

Az egész országot megrázó eset, amikor a saját barátai, osztálytársai vetettek véget a 17 éves fiú életének, pusztán a sértettel szemben érzett ellenszenvük miatt. A sértett viselkedését, baráti ragaszkodását a két vádlott idegesítőnek találta, ezért előre kitervelten, különös kegyetlenséggel valósították meg az elkövetést. Kölcsönös, egymást erősítő elhatározással, eltervezték a sértett megölését, előzetesen begyakorolták a bűncselekményekhez használt elkövetési eszközök alkalmazását. Az időpontot, a helyszínt és az eszközöket többszöri átgondolták, mérlegelték és többször bejárták az elhagyatott területet. A vádlottak egy kitalált történettel az erdős, sűrű növényzetű helyszínre csalták a sértettet, ahol vésővel és faággal ütötték, amíg eszméletlen állapotba került, majd arccal előre a tóba dobták. Az elkövetők embertelensége és brutalitása megmutatkozott, amikor a védekezni próbáló, túlélésért könyörgő osztálytársuknak „esélyt sem kívántak biztosítani”. Az elkövetők beszámítási képességük birtokában, a cselekményt különös kegyetlenséggel követték el, egyenes szándékkal, az alanyi és tárgyi oldalon egyszerre tették lehetővé.¹¹³ Ez a tragikus ügy rávilágíthat arra a tényre, hogy milyen kegyetlenül léphetnek fel egymással szemben a fiatalok.

---

¹¹² 4.Fkf.74/2010/17. szám

¹¹³ Fkf.II.28/2009/19. szám

A tizennegyedik életévét még be nem töltött, de a tizenkettedik életévüket elérő elkövető, ha az elkövetéskor rendelkezett a szükséges belátással a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez, akkor büntethető emberölés bűncselekménye miatt.¹¹⁴

3.1.9. Öngyilkosságban közreműködés – Btk. 162. §

Az áldozat életében a zaklatás sokféle negatív következményt hozhat magával. A kortársak bántalmazása, a folyamatos megaláztatások miatt kialakulhat az elszorultság, a stressz, és szorongóbbá, visszahúzóbbá válhat, ami az önbecsülését még tovább rombolhatja, ez pedig akadályozhatja a társas kapcsolatok kialakításában, ami következtésképpen ahhoz vezet, hogy egyedül marad a megküzdésre váró problémáival. A tartós zaklatás miatt az áldozat folyamatos félelemben érzi magát, a negatív érzések hatására, hogy elkerülje zaklatóit hiányozhat a tanóráról, iskolából. A fizikai oldalon pszichoszomatikus tünetek jelentkezhetnek nála és súlyos esetben depresszióssá válhat.¹¹⁵ Az áldozat, sajnos nem ritkán öngyilkosságba menekül. Az iskolai kortárserőszak legtragikusabb végkimenetele, ha a bántalmazások öngyilkossághoz vezet.

Az öngyilkosságban közreműködés a bullying-nak eszközcselekménye lehet, megvalósulhat rábírással, ha az öngyilkossági gondolatot az elkövető alakítja ki, vagy segítségnyújtással, amikor a már kialakult gondolatot erősíti meg a passzív alanyban. A rábírásnak szándékkiváltó hatásúnak kell lennie, a segítségnyújtás tevővel, mulasztással, pszichikai vagy fizikai módon is megvalósulhat. A fizikai segítségnyújtás, valamilyen külső feltétel biztosításával történik, például eszköz formájában, pszichikai segítségnyújtáskor az elkövető a passzív alany szándékát erősíti meg.¹¹⁶

A bullying fogalmával összevetve az öngyilkosságban való közreműködés bűncselekménye gyenge egyezést mutat, a megfélemlítés, mint lehetséges eredmény merül fel, nem, mint cél, az alá-fölé rendeltség, valamint a rendszeresség, folyamatosság szintén nem eleme a tényállásnak.¹¹⁷

---

¹¹⁴ Btk. 16. §

¹¹⁵ Buda i. m. (2008) 20.

¹¹⁶ Szomora i. m. 75–76.

¹¹⁷ Parti i. m. 121.

3.1.10. Lopás – Btk 370. §

Egy miskolci általános iskolában 2017 februárjában az egyik tanórán az elkövető tanuló egy osztálytársa pénztárcáját eltulajdonította, benne személyes okmányaival és készpénzével. A következő napon szintén a korábbi elkövető, egyik tanóra alatt kikéredzkedett a tanteremből, majd elvette az egyik osztálytársa kabátját, betette egy üres tanterembe, majd a szünetben magára vette az eltulajdonított és a saját kabátját is, így próbálva a lopását leplezni.¹¹⁸

Az eljárás megszüntetésére kerül sor a lopás bűncselekményét megvalósító gyermekkorúak szemben.¹¹⁹ A lopás tényállását az az elkövető valósítja meg, aki idegen dolgot azért vesz el másától, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa azt.¹²⁰ A lopás jogi tárgya a tulajdonjog, mert a cselekmény a birtokláshoz való jog ellen irányul, az elkövetési magatartás pedig az elvétellel valósul meg.¹²¹

A lopás az iskolában mindennapos jelenséggé válhat. A gyermekek túlnyomóan úgy vélik, hogy ha kisebb értékű tárgyat lopnak el a társuktól (tolltartó, füzet, cipő, ruha stb.) az még nem bűncselekmény.¹²² A kortársbántalmazás keretein belül a lopás, a zaklatás eszközeként értelmezhető, úgy, mint jelentős, vagy az áldozat számára eszmei értékkel bíró tárgy ellopásával félelemben tartja a passzív alanyt.

A 2009-ben végzett széleskörű kutatás vizsgálat során, a következőkre jutottak a diákok egymás közötti lopás elkövetésének tekintetében: az elkövetők aránya 3,5%-ra tehető, az elszenvedőké 21,4%-ra, az érintettek aránya pedig 22,8%-ra.¹²³

3.1.11. Rongálás – Btk. 371. §

A diákok életében gyakorta előforduló jelenség a mások tulajdonába tartozó értéktárgyak pl. füzetek, könyvek összefirkálása, összetépése, kidobása, ruházatának megrongálása. A rongálás hasonlóan a lopáshoz, a kortárserőszakon belül zaklatás eszközének tekinthető, az áldozat értéktárgyainak megrongálásával az elkövető az áldozat félelmét, rettegését növeli.

---

¹¹⁸ <https://ugyeszseg.hu/meglopta-iskolatarsait/>

¹¹⁹ Btk. 16. §

¹²⁰ Btk. 370. §

¹²¹ Belovics – Molnár – Sinku i. m. 2019. 690.

¹²² Péter i. m. 46–47.

¹²³ Hajdu – Sáska i. m. 43–44.

A rongálás elkövetésekor az elkövető megsemmisíti, megrongálja az idegen vagyontárgyat, mellyel értéksértést követ el.¹²⁴ A rongálás jogi tárgya a tulajdonjog, más személy vagyontárgyában (a bűncselekmény elkövetési tárgya), kárt okozó cselekmény. Az elkövetési magatartás a vagyontárgy megsemmisítése, megrongálása.

3.2. Közvetett (indirekt) erőszak fajtái

A másik nagy kategória a közvetett (indirekt) erőszak, ennek során a zaklató és az áldozat között nincs nyílt konfrontáció, az atrocitás burkolt formában jelenik meg, a támadás az áldozat szociális környezetére, kapcsolatrendszerére irányul.¹²⁵ Ebben a felállásban gyakran nehézséget jelent megállapítani, hogy ki volt a zaklató. A nem verbális csoporton belül, a nem fizikai erőszakhoz az áldozat kiközösítése, levegőnek nézése, a számára kellemetlen képek, videók terjesztése sorolható. A közvetett erőszak verbális csoportjának elemei pedig lehet pl. a rosszindulatú pletykák terjesztése, az áldozat kapcsolatainak tönkretétele.¹²⁶ Azok a tanulók, akiknek szociális készségei magasak, de alacsony empátiával rendelkeznek hajlamosak indirekt agressziót alkalmazni a társaikkal szemben.¹²⁷

4. Iskolai erőszak elkövetésének helye

Az iskolában történő erőszak nem csak az iskola közvetlen falai között jelenik meg, hanem a diákok iskolával közvetlenül használatos területein is. A cselekmény megtörténhet az épületben, de az iskolai erőszakhoz tartozik, ha az iskola udvarán, az iskolába vagy hazafelé vezető utakon, de akár a lyukasórában, szünetben a tanulók által használt tereken, helyeken, iskolabuszon stb. történő erőszak. Emellett azokban az intézményekben is, melyek szorosan összefüggnek az iskola és a diákok mindennapjaival, mint a kollégium vagy sportlétesítmények területe.¹²⁸

---

¹²⁴ Btk. 371. §

¹²⁵ Virág György – Kulcsár Gabriella – Rosta Andrea: Erőszakos bűnözés. In: Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerezi Klára – Lévy Miklós (szerk.): *Kriminológia*. Budapest, Wolters Kluwer 2016. 587–589.

¹²⁶ Ken Rigby – Phillip T. Slee: Bullying among Australian school children: Reported behavior and attitudes to Victims. *Journal of Social Psychology*, vol. 131. (1991) 615–627. <https://doi.org/10.1080/00224545.1991.9924646>

¹²⁷ Kaj Björkqvist – Karin Österman: Social intelligence – empathy = aggression? *Agression and Violent Behavior*, Vol. 5., No. 2. (2000) 196.

¹²⁸ Utasi Judit: Erőszak az iskolában. *Család, Gyermek, Ifjúság*, 2000/1. 38.

5. Cyberbullying, mint az iskolai kortárserőszak új formája

A technikai vívmányok robbanásszerű fejlődésével, az internet napjainkra életünk meghatározó részévé vált. Az online tér megkönnyíti mindennapjainkat, kibővültek kommunikációs és szórakozást biztosító lehetőségek, az információszerzés sokkal könnyebbé és gyorsabbá vált, de az pozitív területek kiszélesedésével, párhuzamosan, az elkövethető bűncselekmények tárháza is bővült. Az egyik ilyen bűncselekmény a cyberbullying, ami a zaklatás online formáját jelenti, önálló vagy a fizikai zaklatások kiegészítő formája is lehet.

A cyberbullying kialakulása nem olyan régre vezethető vissza. A cyberbullyinggal kapcsolatos kutatások 2000-es évek elején kezdődtek meg.¹²⁹ A cyberbullying fogalmának szélesebb körű elterjedésére 2006-ban került sor, miután egy túlsúlyos kanadai lány az öltözőben zuhanyozott az elkövetők fényképeket készítettek róla, majd megosztották az interneten.¹³⁰

A cyberbullying fogalmának meghatározására a szakirodalomban számos eltérő értelmezést találhatunk, a legtöbb meghatározás szerint a bullying fogalmi elemei jóval rugalmasabban értelmezhetők, mint az offline formájában, emellett kiegészül az elektronikus eszközök használatával.

Az erő-egyensúly eltolódása a fizikai bullying során nyilvánvaló, az elkövető fizikai szempontból vagy társadalmi státuszát tekintve kiváltságosabb helyzetben van, mint az áldozat,¹³¹ a cyberbullying során, viszont ez az erőfölény megnyilvánulhat abban, hogy az elkövető a média platformon magasabb társadalmi státusszal rendelkezik, ezáltal többeket is tud elérni.¹³²

Az ismétlődés elemét tekintve kérdéses, hogy szükséges-e több cselekményt elkövetni a megvalósításához, ugyanis, a cyberbullying esetén egyetlen cselekménnyel megvalósulhat az általa okozott kár újraélése.¹³³ Amikor felkerül valamilyen ártó tartalom az internetre (legyen az kép, videó, reels, vagy valamilyen szöveges megnyilvánulás stb.) szinte elképzelhetetlen a terjedése nélkül eltávolítani, egyrészt mert a készítő sérelem okozása céljából készítette, ő

---

¹²⁹ Pongó Tamás: Körkép és kórkép a bullying és a cyberbullying hazai helyzetéről 156.

¹³⁰ Egri Tímea: Agresszió az iskolában. Bullying a fogyatékos tanulók körében. Doktori (PhD) disszertáció Budapest 2016. 12.

¹³¹ Sameer Hinduja Justin W. Patchin: Consequences of Online Victimization: School Violence and Delinquency. *Journal of School Violence*, Vol. 6., No. 3. (2007) 90–91. https://doi.org/10.1300/J202v06n03_06

¹³² Annalaura Nocentini – Juan Calmaestra – Anja Schultze-Krumbholz – Herbert Scheithauer – Rosario Ortega – Ersilia Menesin: Cyberbullying: Labels, behaviours and definition in three European countries. *Australian Journal of Guidance and Counselling*, Vol. 20., No. 2. (2010) 129–131. <https://doi.org/10.1375/ajgc.20.2.129>

¹³³ Julian J. Dooley – Jacek Pyzalski – Donna Cross: Cyberbullying versus face-to-face bullying: A theoretical and conceptual review. *Zeitschrift für Psychologie/Journal of Psychology*, Vol. 217. No. (4) (2009), 183. <https://doi.org/10.1027/0044-3409.217.4.182>

férhet hozzá a legkönnyebben és ő is tudja a leggyorsabban eltávolítani, de ez a cselekmény célzata miatt általában nem áll szándékában. Másrészről az ilyes fajta bántó, megalázó tartalmat túlnyomóan érdekesnek tartanak, így lementik, tovább küldik vagy megosztják az ismerőseikkel, követőikkel. Vagyis nem szükséges az ismételt elkövetés a cyberbullying megvalósításához.

Ennek a szemléltetésére példa Ghyslain Raza története. 2002-ben Kanadában a 14 éves fiú egy iskolai stúdióban filmre vette, ahogy egy bottal a Star Wars egyik fénykardos jelenetét játssza újra. A videokazetta a teremben maradt, majd egy diáktársa talált rá, aki először a baráti körében terjesztette. A videó egy fél évvel később került fel a fiú beleegyezése nélkül a YouTube-ra, a zömök testalkata és kissé esetlen mozdulatai miatt, hamar több millió megtekintést ért el (becslések alapján 900 millióan látták), és a mai napig számos formában elérhető az interneten. Az ominózus felvétel elterjedését követően, Raza iskolát váltott és pszichiátriai kezelésre szorult.¹³⁴

A fenti eset mutat rá a jelentős különbségre a fizikai és cyberbullying között, hogy a cselekmény fizikailag nem lehatárolható térben és időben sem, nem „csak” addig tart, amíg az utolsó órának vége, hanem bárhol és bármikor megvalósítható, nem szükséges, hogy az elkövető és az áldozat egy légtérben legyen. A bullying esetében az áldozatok a magánéletükbe tudnak elmenekülni, de ez a cyberbullying formájáról sajnos nem elmondható, mivel a technikai fejlődések miatt egyre több időt töltenek az emberek az interneten, a tevékenységek nagy része is átkerül az online térbe, a nap bármely pontján elérhetőek vagyunk, így szinte kikerülhetetlen a bántó tartalmakkal való folyamatos szembesülés.

A bullying során a zaklató kilétével tisztában van az áldozat, ellenben az online támadások elkövetőinek kilétével nem feltétlenül. Az ismeretlentől való rettegés, szorongás negatív hatással lehet az áldozat osztálytársaival való kapcsolatára is.¹³⁵ Az anonimitás miatt, az elkövető kilétére nem derül fény, nem találkozik az áldozattal, nem látja a reakcióit, a tetteinek következményeit nem érzékeli sem a áldozat felől, sem pedig felelősségre vonás szintjén.¹³⁶ Így büntudat érzése sem alakul ki az elkövetőben¹³⁷, ennek következtében az önfelmentés alkalmazása nélkül kerülhet sor a cselekmény megismétlődésére. Emellett az anonimitásból

---

¹³⁴ Jørgen Riber Christensen: The Star Wars Kid and the Bedroom Intruder. *Academic Quarter* Vol. 3., (2011) 135–136.

¹³⁵ Bacsák Dániel: Virtuális rémálom: „cyberbullying” a diákok között In. Ambrus Márton – Bacsák Dániel – Demeter Endre – Hajdu Gábor – Gerő Márton – Király Emma – Krámer Lili– Meixner Boglárka – Nagy Júlia Petronella – Sárkány András – Szabó Fanni – Szabó Zsóia (szerk.) *Kötetlen*, Budapest ELTE Társadalomtudományi Szakkollégium, 2011. 60.

¹³⁶ Kurucz Orsolya: Iskolai agresszió és közösségi média. *Új Pedagógiai Szemle*, 2012/ 7-8. 97.

¹³⁷ Domonkos Katalin: Cyberbullying: Zaklatás elektronikus eszközök használatával (2014) *Alkalmazott Pszichológia* 62.

adódóan az is hozzájárulhat a tevékenység ismétléséhez, hogy az elkövető úgy érezheti, a következmények miatt nem elszámoltatható, ami érzelmi biztonságot nyújthat számára.¹³⁸

A nyilvánosság szempontjából is súlyosabb a cyberbullying által elért szemlélők száma a fizikai bullyinghoz viszonyítva. Az osztályteremben, folyósón, mellékhelyiségben, tornateremben, öltözőben vagy egyéb a szereplők által használt helyszíneken behatárolható számú szemlélő van jelen, akik végig követik az eseményeket. Ezzel szemben az elektronikai eszközökkel megvalósított cselekmények esetében ez a szám jóformán számontarthatatlan.¹³⁹ Az áldozatokról készült kép vagy videó formájában megvalósított cyberbullying negatívabb hatást gyakorolt rájuk, mint a szöveges vagy hívás formájában történő zaklatások, az indokok közé a nagy közönséglétszám tartozik továbbá, hogy nem tudják kihez jutott el a megszegyenítő tartalom.¹⁴⁰

Az online térben való megjelenésével, a zaklatások sokkal gyorsabban és egyszerűbben valósulhatnak meg, ezenkívül a hatásuk is hatványozott lehet. Végrehajtását tekintve az eszköztár száma végtelen, kezdve a mobilhívásoktól, emaileken keresztül, a legkülönbözőbb online platformokon át tartó bántalmazásokig. Számos példa van arra, hogy hány fiatal kényszerült öngyilkosságba menekülni a folyamatos internetes zaklatások miatt, és némelyiküknek az sem segített, ha iskolát váltottak vagy elköltöztek a városból. A 2000-es évek elején az Amerikai Egyesült Államokban több halálos végkimenetelű esetre van példa, a legnagyobb közéleti visszhangot keltők: 2006-ban Megan Meier, 2009-ben Jessica Logan, 2012-ben Amanda Todd.¹⁴¹

5.1. Személyes adattal visszaélés – Btk. 219. §

A cyberbullying során a személyes adattal visszaélés bűncselekménye is megvalósítható. A személyes, közérdekű adatok védelméhez fűződő jogot az Alaptörvény is deklarálja. A bűncselekmény elkövetési tárgya a személyes adat, az elkövetési magatartás a fiatakorúak

---

¹³⁸ Erdélyi Ákos: Az online térben bekövetkező zaklatások lehetséges okai, dinamikai jellegzetességei és megoldási lehetőségei. Nemzetbiztonsági Szemle 2021/3. 24.

¹³⁹ Bacsák Dániel i. m. 60–61.

¹⁴⁰ Robert Slonje – Peter K. Smith: Cyberbullying: Another main type of bullying? Scandinavian Journal of Psychology, Vol 49., (2008) 147–153. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2007.00611.x>

¹⁴¹ Csemáné Váradi Erika: Az égetéstől az online agresszióig – interdiszciplináris kitekintés In: Nagy Zoltán (szerk.): Az összehasonlító jog eszközével a gyűlölet ellen. Budapest, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, 2023. 58.

esetében az adattal való jogosulatlan visszaélés.¹⁴² A fiatalkorúak körében jelentős érdeksérelem bekövetkezésére irányul, mintsem vagyoni előny megszerzésére. A cyberbullying fogalmi körébe tartozik, a 'Happy Slapping' és 'Snuff Video' elnevezésű jelenség, ami minden okos telefonnal történő fénykép, videó készítés, majd annak megosztása. A 'Happy Slapping' az áldozatok fizikai bántalmazásakor történő videózást és annak megosztását, a 'Snuff Video' a fizikai bántalmazás sokkal durvább cselekménye, akár fizikai bántalmazás, vagy nemi erőszak elkövetése közben történő fénykép és videókészítést és közzétételét jelenti.¹⁴³

A cyberbullyingnak is több megjelenési formája van: az égetés („flaming”), mely során dühös, fenyegető vagy vulgáris formában küldenek üzeneteket az áldozatnak támadó jelleggel, vagy nyilvános fórumra küldik ezeket az áldozatról. A következő kategória az online térben való zaklatás („harassment”), amely az áldozat megsértésére, megbántására irányul anonim formában. A befeketítés („denigration”) az áldozat jó hírének a rontására irányul. A személyiséglopás („impersonation”) során az elkövető az áldozat nevében, vagyis az áldozat profiljából küld üzeneteket, abból a célból, hogy tönkretegye az áldozat személyes kapcsolatait, hírnevét. Az áldozat szándékos kirekesztése, kiközösítése online formájában megvalósulhat pl. egy chatszobából való kizárásban („exclusion”).

Korábban az kibeszélés („outing”) és a trükközés („trickery”) két külön megjelenési forma volt¹⁴⁴, de már önálló formaként hivatkoznak rá („outing and trickery sharing”), a cyberbullying ebben a módjában az elkövető az áldozat valamilyen titkát, vagy kínos információt szerez meg és teszi közzé. Az áldozat ismétlődő követése esetében („cyber-stalking repeatedly”) az elkövetők veszélyeztetik az áldozat biztonságát pl. az áldozattól kapott, az áldozatról készült erotikus tartalmú képek küldése, melyen az elkövető feltünteti az áldozat elérhetőségeit, vagy ilyen az áldozat zaklatása vagy fizikai erőszakkal való fenyegetése.

A most ismertetett cyberbullying megjelenési fajták az online teret használják, addig a „Happy Slapping” és „Snuff Video” esetében a fizikai bántalmazást követően online folytatódik az áldozat bántalmazása. A „Happy Slapping” vagyis a védtelen áldozatok kényszerítése megalázó cselekmények elvégzésére, napjainkban viszont átalakult és az áldozat fizikai bántalmazását videózzák, fényképezik le, amit feltöltenek a szociális média felületeire, vagy továbbítják a barátaiknak. A fizikai bántalmazás során történő videózás lényege, hogy az áldozat

---

¹⁴² Belovics – Molnár – Sinku 2019 i. m. 275–277.

¹⁴³ Csemáni i. m. 52–54.

¹⁴⁴ Domonkos i. m. 59–70.

nevetségesen nézzen ki. A „Snuff Video” a cselekmény során az áldozat testi vagy lelki súlyos megalázása történik, fizikai bántalmazása vagy megerőszakolása. Az elkövetők annak fényében készítik ezeket a videókat, fényképeket, hogy a szó jelentéstartama: kiköhögi a lelkét. A sértettek védekezésre általában alig képesek, erre példa: buliban történő alkoholos befolyásoltság alatt álló lány megerőszakolásának levideózása majd tovább küldése.¹⁴⁵

5.2. Olaszország

Olasz Oktatási Minisztérium a bullying kérdéskörében először 2007-ben egy irányelvben fogalmazott meg általános iránymutatást. Az irányelvben a nemzetközi szakirodalom által elfogadott elemeket jeleníti meg, a folyamatos verbális vagy fizikai cselekmény, ami az áldozat szándékos bántására irányul. A későbbi 2015-ben, 2017-ben és 2021-ben kiadott miniszteri irányelvekben egyre hangsúlyosabbá válik a jelenséggel való megküzdés. 2014-ben a Fejlesztési Minisztérium által elfogadott önszabályozási kódex, amelyben a cyberbullying tevékenységének bejelentését és a káros tartalmak eltávolítását biztosító mechanizmust alkalmaznak a tartalomszolgáltatók.¹⁴⁶ A cyberbullying jelenségének komolysága 2013-ban vált nyilvánvalóvá az országban, több fiatal tinédzser is öngyilkosságba menekült. Carolina Picchio ügye vált a leghíresebbé, aki 14 évesen 2013. január 4-én éjjel követett el öngyilkosságot, a hálósobai ablakából ugrott ki. Egy buli során a volt barátja és barátai, kihasználták, hogy a lány eszméletlen állapotban van és szexuális aktus imitálásáról készítettek felvételeket, videókat vele. Ezeket a tartalmakat megosztották az elkövetők a neten, melyek kitudódása fenyegető, sértő, megalázó üzenetek hadjáratához vezetett a lány irányába.¹⁴⁷

A zaklatás kérdése ekkor került a törvényhozás elé (2013-2018), amit három év tanácskozás az olasz parlament egyhangúan elfogadták Olaszországban 2017. május 17-én, de kizárólag a cyberbullyingról szóló 71/2017. számú törvényt, ami 2018 májusában lépett hatályba.¹⁴⁸ A törvény 1. cikke szerint Olaszországban most először kap jogi definíciót az internetes zaklatás. „Az a pszichológiai nyomás, agresszió, zaklatás, zsarolás, sérelem, sértés, becsmérlés,

---

¹⁴⁵ Csemáni i. m. 52–54.

¹⁴⁶ Nagy Zoltán (szerk.): Az összehasonlító jog eszközével a gyűlölet ellen, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Budapest 2023. 455–456.

¹⁴⁷ Gian Marco Caletti: Can Affirmative Consent Save "Revenge Porn" Laws? Lessons from the Italian Criminalization of Non-Consensual Pornography. Virginia Journal of Law and Technology, vol. 25., no. 3. (2021) 2–4.

¹⁴⁸ LANZA Enrico: Italian Legislative Proposal of Criminalising Bullying: General Critical Considerations (2022) 91–93. <https://doi.org/10.46282/blr.2022.6.2.302>

rágalmazás, személyazonosság-lopás, megváltoztatás, jogtalan megszerzés, manipuláció bármilyen formája, kiskorú személyes adatainak manipulálása, annak elektronikus úton való terjesztése”, amelynek elsődleges célja a kiskorú(ak) elszigetelése vagy nevetségessé tételükre irányul. Emellett a kiskorú családjával kapcsolatos online megfélemlítések is ide tartoznak. A törvény 2. cikkben kimondja, hogy az a kiskorú, csak szülei, hogyan fordulhatnak az adatkezelőhöz, a sérelmes tartalommal kapcsolatban. Rögzíti, hogy 24 órán belül jeleznie kell a szolgáltatónak, hogy vállalja-e a tartalom törlését, vagy blokkolását, ha ez nem történik meg a Személyes Adatok Védelméért Felelős Hatósághoz kell fordulni. A törvény 3. cikke az iskolai megelőzésről szól, intézményi fórum keretein belül, aminek a célja a törvény hatékonyságának végigkövetése. Az internetes zaklatás elleni kezdeményezés koordinálásához az iskolának egy tanárt kell kijelölni, hogy a posta és a rendőrség együttműködésével hatékonyan lássák el feladatukat. Fontos megemlíteni az olasz Büntető Törvénykönyvben szereplő 612-bis szakaszában megjelenő „üldözési cselekmények” című bűncselekményt. A cselekmény elkövetőjét 6 hónaptól 4 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetik, amennyiben a sértettben olyan súlyos szorongást vagy félelmet kelt, a sértettre vagy annak hozzátartozójára vonatkozó fenyegetéssel, ami súlyos szorongást vagy félelmet kelt az áldozatban.¹⁴⁹

5.3. Franciaország

Franciaországban az elmúlt harminc év során számos törekvés született az iskolai erőszak kezelésére.¹⁵⁰ A törekvések ellenére Franciaország lett az első olyan ország, ahol büntető törvénykönyve foglalja az iskolai zaklatást. Mi vezetett idáig, vajon megoldást jelenhet-e a probléma kezelésére?

1994 óta a Büntető Törvénykönyv pénzbüntetéssel vagy szabadságvesztéssel szabályozza a mások nyugalmanak és békéjének megzavarására irányuló rossz akaratú telefonhívásokat. 2013. július 8-i törvény minden iskola számára prioritásként jelöli meg a zaklatás elleni küzdelmet, így minden iskolának rendelkeznie kell egy cselekvési programmal. Ezt követően több oktatási kezdeményezésre is sor került, mint a telefonos forródrót létrehozása vagy a „Nem a zaklatásnak” c. díj. Emellett az Oktatási Minisztérium a zaklatási helyzetek megfelelő kezelésére nemzeti protokollt adott ki. A zaklatás megoldásáért az iskola igazgatója lett a

---

¹⁴⁹ <https://www.coe.int/en/web/cyberviolence/italy> (megtekintés dátuma: 2024. 08. 20.)

¹⁵⁰ Jean-François Bruneaud – Yves Montoya – Zhaïra Ben Chaâbane: Le bien-être au prisme des violences scolaires 17. <https://una-editions.fr/bien-etre-au-prisme-des-violences-scolaires/> (megtekintés: 2024. 10. 25.)

felelős, feladata, hogy a tanárokkal együtt értékelje a helyzetet, meghallgassa az áldozatot, elkövetőt, a szülőket és a tanúkat. Ha veszélyes a szituáció, az igazgatónak kötelessége tájékoztatni a CRIP-et¹⁵¹, a megyei információgyűjtő csoportot vagy közvetlenül jelentenie kell az ügyészségnek a helyzetet. Továbbá fel kell venni a kapcsolatot az áldozatsegítő egyesületekkel és szükség esetén orvosi vagy pszichológiai ellátást kell biztosítani az áldozat számára.¹⁵²

2014-ben HBSC által végzett kutatás szerint az iskolai zaklatás a francia tanulók 11,8%-át érintette. 2013-ban a francia diákok 18%-át, míg egy 2015-ös vizsgálat során 14%-uk általános iskolában, 5%-uk középiskolában vált cyberbullying áldozatává.¹⁵³

Évfolya m/ Bullying	2014				2018				2022			
	elkövető		áldozat 1-2x az elmúlt hónapokban		elkövető		áldozat 1-2x az elmúlt hónapokban		elkövető		áldozat 1-2x az elmúlt hónapokban	
	fiú	lány	fiú	lány	fiú	lány	fiú	lány	fiú	lány	fiú	lány
5.osztály	8%	6%	4%	2%	4%	2%	9%	15%	4%	2%	6%	7%
7.osztály	12%	8%	3%	2%	3%	2%	8%	15%	2%	1%	5%	9%
9.osztály	13%	7%	5%	10%	5%	2%	5%	12%	2%	1%	2%	4%
Összesen	5,3%	4,6%	6%	8,7%	5,6%	4,6%	7,3%	14%	7,3%	1,3%	4,3%	6,67%

154

¹⁵¹ La Cellule Départementale de recueil des informations préoccupantes – Felelős többek között a veszélyben lévő kiskorúakkal kapcsolatos információk gyűjtéséért.

¹⁵² François Van Maris - Gaëtan Prissette - Pr Cécile Manaouil: Le harcèlement: évolution du droit français et problématiques de l'évaluation des victimes (2020) 33–34. <https://doi.org/10.1016/j.meddro.2020.04.004>

¹⁵³ C. Blaya, M. Fartouk: Digital uses, victimization and online aggression: a comparative study between primary school and lower secondary school students in France. European Journal on Criminal Policy and Research, 22 (2), 2015. 285–300. <https://doi.org/10.1007/s10610-015-9293-7>

¹⁵⁴ <https://data-browser.hbsc.org/measure/bullying-being-bullied/> (megtekintés dátuma 2024.11.01.)

Évfolyam/ Cyberbullying	2018				2022			
	elkövető		áldozat 1-2x az elmúlt hónapokban		elkövető		áldozat 1-2x az elmúlt hónapokban	
	fiú	lány	fiú	lány	fiú	lány	fiú	lány
5.osztály	7%	5%	8%	7%	7%	5%	9%	15%
7.osztály	4%	4%	5%	9%	5%	6%	8%	15%
9.osztály	5%	5%	5%	10%	5%	3%	5%	12%
Összesen	5,3%	4,6%	6%	8,7%	5,6%	4,6%	7,3%	14%

2014-ben az ismételten küldött üzeneteket is a törvényi tényállásba vonták, ennek mértéke maximum 1 évig terjedő szabadságvesztés vagy 15 ezer euró megfizetését jelentheti. A sértő hívások ismétlődő jellege miatt rendeli büntetni a telefonos hívásokat, de ez önmagában nem fedi le a cyberbullying jelenségét.¹⁵⁵ Franciaországban először 2014 augusztusában került szabályozásra az internetes zaklatás. A jogalkotó szerint az online elszenvedett megaláztatás a szélesebb nyilvánosság számára is könnyen hozzáférhető és nehezen eltávolítható, emiatt a fogalom súlyosbító körülmény formájában került bevezetésre.¹⁵⁶

A kiszabott büntetések, életkor függvényében változnak, tíz éves kor alatt a gyerekekkel szemben „nevelési intézkedés” alkalmazhatók, 10 és 12 éves kor között „nevelési szankciók” alkalmazása lehetséges. 13 és 15 éves kor között 7500 eurós pénzbírság, valamint a kiszabott büntetés felét, vagyis 6-tól 18 hónapig terjedő szabadságvesztés lehet a kiszabott büntetés, attól függően, hogy hány súlyosbító körülmény tartozik a bűncselekményhez. 16 éves kortól pedig a bíró kivételes esetben a felnőttekre vonatkozó büntetéseket alkalmazhatja. Emellett az elkövető szülei kártérítést fizetnek az áldozatnak.¹⁵⁷

A zaklatási cselekmények precedens ügyeként tekinthető, 2020 januárjában indult el. Egy 16 éves lyoni lány az egyik szociális média platformon közzétette a vallások elleni nézeteit, majd ezt később Samuel Paty középiskolai tanár meggyilkolása után is megismételte. (A tanárt egy iszlamista felekezethez tartozó diák gyilkolta meg.) Több ezer követővel rendelkezett, sok mindenkihez eljutott, így a videó rendkívül nagy felháborodást keltett. Erőszakos tartalmú

¹⁵⁵ Code Pénal 222–16

¹⁵⁶ François Van Maris - Gaëtan Prissette - Pr Cécile Manaouil: i. m. (2020) 33–34.

¹⁵⁷ Ua. 33–34.

üzenetek több ezret kaptak, végül iskolát váltott és rendőri védelem alá helyezték. Tizenhárom fő állt bíróság elé az ügyben, tizenegy főre 6 hónapig tartó felfüggesztett börtönbüntetést, és kollektíven 2500 euró pénzbüntetést szabtak ki az elkövetőkre, két vádlottat felmentettek.¹⁵⁸

Michel Humbert tanácsvezető bíró szerint:

„A közösségi médiát szimbolizálja az utca, amikor elhaladsz valaki mellett az utcán, nem sértegeted, nem fenyegeted, nem gúnyolódsz. Amit nem teszel meg az utcán, ne tedd meg a közösségi médiában.”¹⁵⁹

A 2014-es törvény 2018-ban, 2022-ben és 2024-ben is módosult.¹⁶⁰ A bűncselekmény megvalósítása ismételt magatartással vagy megjegyzésekkel történik, célja a sértett fizikai vagy pszichikai egészségének megváltoztatása, ezzel az életkörülményeinek romlása. Amennyiben a sértett életét olyan mértékben akadályozza a zaklatás, hogy 8 napon túli teljes munkaképtelenséget okozott számára, vagy 15. életévét be nem töltött kiskorú személy sérelmére követi el a bűncselekmény, vagy akinek személyes életkörülményeiből adódó kiszolgáltatottság (idős kora, terhessége, betegsége, szellemi vagy fizikai korlátjai stb.) ismeretes az elkövető előtt, 2 év börtönbüntetés és 30 ezer euró megfizetésére kötelezhetik. Amennyiben az elkövetés súlyossága csak 8 napon belüli munkaképtelenséget okoz, úgy 1 évi szabadságvesztéssel és 15 ezer euró pénzbüntetés szabható ki. Minősítő tényező, ha két említett pontban is megvalósítja a bűncselekményt, ebben az esetben három év szabadságvesztés és 45 ezer euró pénzbüntetés szabható ki.¹⁶¹

A munkaképtelenség időszaka alatt az áldozat jelentős nehézségeket tapasztal a mindennapi tevékenységeinek elvégzése során, mint az evés vagy öltözködés. Ez a következmény, mint fizikai, mint pszichikai trauma után jelentkezhet az áldozatnál.¹⁶²

---

¹⁵⁸ Marine Vitale: Comment les médias ont amplifié la réaction sociale dans l’Affaire Mila? Analyse d’interventions de personnalités publiques <https://dial.uclouvain.be/memoire/ucl/object/thesis:40916> (megtekintés dátuma: 2024.11.03.) 8–11.

¹⁵⁹ Emmanuel Netter: La part de l’Homme et celle de la machine dans les décisions “ automatisées ”. Propositions pour une réécriture de l’article 22 du RGPD <https://hal.science/hal-03555156v1> (megtekintés dátuma: 2024.11.03.) 2.

¹⁶⁰ https://www.dalloz.fr/document/Versions?productCode=CPEN&docEtiquette=CODE_CPEN_ARTI_222-33-2-2&versionId=LEGIARTI000037289658 (megtekintés dátuma: 2024. 08. 20.)

¹⁶¹ Code pénal Article 222-33-2-2. Version en vigueur au 06 août 2014

¹⁶² François Van Maris - Gaëtan Prissette - Pr Cécile Manaouil: i. m. 5.

A Büntető Törvénykönyv 222-33-2-2 törvény 2018-as módosítása szerint egy évig terjedő szabadságvesztéssel és 15 ezer euró pénzbírsággal büntetendő, ha a korábban említett cselekményt ismételten, összehangolt módon több személy együtt vagy egyikük felbujtására vagy egymás tevékenységétől függetlenül követik el. A fentebb meghatározott minősítő körülmények, ha a sértett 15. életévét nem töltötte be, terhes, sérülékeny személy, fizikailag vagy szellemileg korlátozott stb. abban az esetben két év szabadságvesztés és 30 ezer euró pénzbüntetés szabható ki. Szintén súlyosabban büntetendő, ha az elkövető internet használatával követte el a bűncselekményt.¹⁶³

A 2022-es törvénymódosítással, a jogalkotó az elkövetők körét bővítette ki azzal a ponttal, hogy a bűncselekmény elkövetésekor kiskorú jelen volt és segítséget nyújtott. Három év szabadságvesztést és 45 ezer euró pénzbüntetést von maga után az elkövetés, ha a fentebb említett elemekből kettő megvalósul.¹⁶⁴

2022-ben az oktatási törvénybe bevezették, hogy egyetlen tanuló vagy hallgató sem lehet kitéve olyan zaklatásnak, amely az oktatási intézményen belül vagy az iskolai vagy egyetemi életen kívül elkövetett olyan megjegyzésekből vagy magatartásból ered, amelynek célja vagy hatása méltóságának csorbítása, testi vagy lelki egészségének megváltoztatása vagy tanulási feltételeinek lealacsonyítása.¹⁶⁵

Franciaországban 2022-ben törvényt fogadtak el az iskolai zaklatás bűncselekménnyé nyilvánításával kapcsolatban. A büntető törvénykönyv 222-33-2-3. cikke meghatározza, hogy a zaklatási cselekmények, amelyeket tanuló ellen ugyanazon oktatási intézményben tanuló vagy szakmai tevékenységet végző személy követi el, iskolai zaklatásnak minősül, akkor - itt a törvény visszautal az Art. 222-33-2-3 törvényszövegre, hogy - ha 8 napot meghaladó teljes munkaképtelenséget okoztak, vagy kiskorú sérelmére, vagy kiszolgáltatott személy sérelmére követték el vagy az online térben valósul meg a bűncselekmény, akkor minősül iskolai erőszaknak, ha ugyanazon intézményben tanuló vagy szakmai személy követi el a bűncselekményt. Az iskolai zaklatás 3 évig terjedő szabadságvesztéssel és 45 ezer euró pénzbírsággal büntetendő, ha 8 napot vagy annál kevesebb kiesést okozott, vagy nem eredményezett kiesést. A büntetés öt évig tartó szabadságvesztéssel és 75 ezer eurós pénzbírság,

---

¹⁶³ Code pénal Article 222-33-2-2. 06/08/2018

¹⁶⁴ Code pénal Article 222-33-2-2. 04/03/2022

¹⁶⁵ Code de l'éducation Article L111-6

ha a bűncselekmény 8 napot meghaladó kiesést eredményez. Ha az áldozat öngyilkosságot követ el, vagy kísérletet tesz rá, a büntetés akár 10 év szabadságvesztés és 150 ezer euró pénzbírságot jelenthet.¹⁶⁶

2023-ban az oktatási törvény R411-11-1 cikke alapján, ha egy tanuló szándékos és ismétlődő magatartása veszélyt jelent az iskola más tanulójának biztonságára, az igazgató a tanuló szüleinek a bevonásával végrehajtja a nevelési intézkedéseket. Elővigyázatossági intézkedésként felfüggeszthető a tanuló iskolába járása legfeljebb öt napra. Amennyiben ez az intézkedés nem javítja a helyzetet, a nemzeti oktatási szolgáltatások tudományos igazgatója az iskola igazgatójának javaslatára kérheti a polgármestert, hogy a tanulót távolítsák el az iskolából, áthelyezve a település egy másik iskolájába. További intézkedésként felfüggesztheti a tanuló iskolába járását az eljárás idejére. Ha a községnek csak egy állami iskolája van, a tanulót csak akkor lehet törölni a nyilvántartásból, ha egy másik község polgármestere beleegyezik, hogy a tanulót az adott község egyik iskolájába írássák be. Ha az adott településnek egy iskolája van a tanuló csak abban az esetben távolítható el az iskolából, ha egy másik község polgármestere beleegyezik, hogy a tanulót az adott község iskolájába beírássák. Az új iskolában a tanuló a tanév végéig pedagógiai és oktatási támogatásban részesül. A tanuló szándékos és ismétlődő veszélyes magatartása másik tanulóval szemben a következő esetekben von maga után fegyelmi eljárást, súlyos bűncselekmény elkövetése esetén, olyan cselekményt elkövetésekor, ami sérti a szekularizmus elvét.¹⁶⁷ Abban az esetben, ha a tanuló egy másik tanulót zaklat, különösen internetes zaklatás esetén, akkor is, ha az áldozat egy másik tanintézménybe jár.

Összegezve elmondható, hogy a bullying elemeit a francia szabályozás majdnem teljesen lefedi. Megjelenik az ismételt magatartásként megvalósítás, a célként a sérelem okozása fizikai, verbális vagy pszichológiai megfélemlítés útján, illetve a jogalkotó beemelte a tényállásba az iskolai elkövetést, ami sokkal inkább keretet ad a szabályozásnak.

Franciaországban a büntetőjogi szabályozást megelőzően számos preventív intézkedést hoztak az iskolai erőszak megfékezésére, de ennek ellenére sem sikerült csökkenteni a számokat. Ha a megelőzés nem elegendő, a büntetőjog alkalmazása lesz a megoldás? A jogalkotó egyre súlyosabb szankciókat helyezett kilátásba 2022-től kezdődően, pénzbüntetés és

---

¹⁶⁶ Code pénal Article 222-33-2-3.

¹⁶⁷ Lelkiismereti szabadság és a meggyőződés nyilvánításának szabadsága, közintézmények és vallási szervezetek szétválasztása, mindenki egyenlősége a törvény előtt meggyőződésétől függetlenül

szabadságvesztés formájában. A korábbi statisztikai adatokhoz képest (2014,2018) a 2022-es legutolsó felmérés során csökkenő arányok figyelhetők meg. Vajon a büntetőjogi szankciók kilátásba helyezése miatt csökken a bullying aránya?

5.4. Finnország

A csodaként emlegetett finn oktatási reform alapja, az esélyegyenlőség elve, ami alapján mindenkinek joga van részesülni kiváló minőségű oktatásban, senkit nem befolyásolhat negatívan a társadalmi-szociális háttére, az ebből fakadó különbségeket pedig egyénre szabott fejlesztéssel javítják. Mindenki számára egyenlő esélyeket biztosítanak az oktatás terén, a tanulók azonos tantervet követnek és a verseny mérsékelt az oktatási rendszerben.¹⁶⁸ Az oktatási rendszerből adódóan nagy mértékű szolidaritás, igazságosságra törekvés jellemzi a társadalmat.

Mindezek ellenére a finneknel is problémát jelent az iskolai erőszak, 2001-ben széleskörű összehasonlító kutatást végzett a Nemzeti Jólét és Egészségfejlesztési, Kutatási Központ, mely alapján a diákok 8%-át heti rendszerességgel zaklatják.¹⁶⁹ Az egyenlőség, szolidaritás és diszkriminációmentesség elveire épülő rugalmas oktatási rendszer hatékonyságával szemben az Unicef Innocenti Kutatóközpont kutatása azt találta, hogy a diákok nem szeretnek iskolába járni és ahogy egyre magasabb osztályba lépnek annál kevesebb örömet lelik a tanintézményekben. A gyermekeknek joguk van a biztonságos tanulási környezethez az alapfokú oktatásról szóló finn törvény szerint. Az oktatási intézmények feladata ezt biztosítani, amit a helyreállító igazságszolgáltatás keretein belül, resztoratív gyakorlattal, a kortárs-mediációval próbálják csökkenteni az iskolai kortárs erőszakot.

Ez a típusú megközelítés célja, hogy a diákok kommunikációs készségeik fejlesztésével csökkentsék konfliktusos cselekmények számát. A folyamat során az elkövető és áldozat együtt próbálja megoldani a konfliktust egy kortárs-mediátorral. Ezeket a diákok részt vesznek az egy évvel fiatalabb diáktársaik konfliktusainak megoldására. A beszélgetés során a felek elmondják az álláspontjaikat, majd megpróbálnak közös nevezőre jutni.¹⁷⁰

---

¹⁶⁸ Setényi János: Az „árnyoktatás” metaforájától a tanulási rendszerekig. *Educatio*, 2020/2. 267–269.

¹⁶⁹ Buda (2015) i. m. 49.

¹⁷⁰ Aarne Kinnunen: *Iskolai konfliktuskezelés Finnországban*. In: Gyökös Melinda – Klopfer Judit – Lányi Krisztina (szerk.): *A helyreállító igazságszolgáltatás európai jó gyakorlatai a büntetőeljárársban*. Konferenciakötet Budapest, Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium 2010. 68.

A finn antidiszkriminációs törvény rendelkezéseket tartalmaz a diszkrimináció és az áldozattá válás tilalmára bármilyen személyes jellemzők okán, mint a származás, nyelv, vallás, vélemény, életkor, fogyatékoság, szexuális irányultság stb. Az internetes zaklatás bizonyos formáit a finn Büntető törvénykönyv szabályozza, mint például az áldozat megsértése, vagy aljas üzenetek küldése, fenyegetés esetén az áldozat a saját biztonságát, vagyonát kénytelen féltetni, ez a bűncselekmény szóban, írásban, online formában is megvalósulhat. 12-17 évesek körében végzett kutatás szerint a válaszadók fele ki volt téve internetes zaklatásnak, 21%-uk saját magáról készült sértő képek, videók vagy pletykák formájában míg 39%-uk rosszindulatú megjegyzés vagy gúnyolódás formájában volt kitéve a zaklatásnak.¹⁷¹

Szülő / Tanár felelőssége

A tanároknak jelentős szerepük van a zaklatás megelőzésében, megállításában. Az iskolai zaklatás megállítására a legáltalánosabb tanács, hogy az áldozatok keressék fel a problémával a tanárt. A felnőttektől való segítségkérés leggyakoribb akadályai, hogy az áldozat túlzottan tart a felnőtt reakciótól, attól, hogy nem hisznek neki, az iskola képtelen segíteni kialakult a helyzeten, az elkövetők megtorlásától, a megszegyenüléstől vagy a zaklatás súlyosbodásától. Abban az esetben, ha a segítségkérés hiába való volt és a zaklatás folytatódik, a későbbiekben az áldozatok tipikusan nem próbálnak újra segítséget kérni. A nemek arányait tekintve, a lányok nagyobb valószínűséggel kérnek segítséget, mint a fiúk.

A tanárok hajlamosabbak a közvetett zaklatást kevésbé súlyosnak könyvelni, mint a zaklatás közvetlen formáját. Emellett meghatározó lehet a tanár-diák kapcsolat is. 2019-es kutatás alapján 190 svéd diákot kérdeztek, hogy bullying esetén mennyiben befolyásolja a zaklatás további menetét, ha a tanároktól kérnek segítséget a helyzet megoldásában. A tanulók többsége azt tapasztalta, hogy miután jelezték a tanárnak a problémás szituációt, egy időre legalább csökkent vagy megszűnt a zaklatásuk. A pozitív, gondoskodó és támogató diák-tanár kapcsolatok kevesebb zaklatással, míg a negatív diák-tanár kapcsolatok nagyobb zaklatási arányt mutatnak, ennek hátterében a zaklatás bejelentésének gyakorisága állhat, ugyanis jó kapcsolat esetén az áldozat gyakrabban kér segítséget.¹⁷²

---

¹⁷¹ Németh Zoltán: *Finnország, ahol a megelőzés már az iskolákban elkezdődik – példaértékű jó gyakorlatok, hatékony védelem.* In: Nagy Zoltán (szerk.): *Az összehasonlító jog eszközével a gyűlölet ellen.* Budapest, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, 2023. 281–286.

¹⁷² Ylva Bjereld–Robert Thornberg–Jun Sung Hong: Why don't all victims tell teachers about being bullied? A mixed methods study on how direct and indirect bullying and student-teacher relationship quality are linked with

7. Az iskolai erőszakkal kapcsolatos statisztikai adatok Magyarországon

Az első HBSC által végzett kutatásra, amelyben a kortárserőszakkal kapcsolatos kérdések szerepeltek, 2002-ben került sor. A vizsgálat 5. 7. 9. 11. osztályosokra korlátozódott és korcsoportonként 1500 fő vett részt a kérdőív kitöltésben. A hiányzás és hozzájárulás megtagadása miatt, a felhasználható adatok száma 5958 maradt, és ezt elemezve készítették el a statisztikákat.¹⁷³ A kérdőívben meghatározták mit értenek bántalmazás alatt: szándékos viselkedés, aminek célja másoknak fájdalmat, kellemetlenséget, stresszt és kárt okozni.¹⁷⁴ A kutatás eredményei szerint a gyerekek 79,6%-a sosem volt bántalmazva az iskolában, 15,2% esetében néhányszor előfordult, hogy bántalmazták és 5,2%-uk gyakrabban esett áldozatul a bántalmazásnak. Elkövetők tekintetében árnyaltabb képet kaptak, 75,5% még sohasem bántalmazott másokat, 19,8%-uk azt a választ adta, hogy néhányszor előfordult, hogy elkövetőkként léptek fel egy társukkal szemben és 4,7% pedig gyakrabban bántalmazta kortársait.¹⁷⁵ A 11-17 évesek több mint 1/3-a legalább egyszer érintett volt az elmúlt néhány hónapban iskolai kortársbántalmazásban, a gyerekek 11%-a áldozat és 15%-a elkövető szerepében.¹⁷⁶

A következő, HBSC második kutatására 2006-ban kerül sor, ahol a korábbi elemzés alkalmával már ismertetett mintát követték: a 5. 7. 9. 11. osztályosokat vizsgálták, korcsoportonként 1500 fő válaszait értékelték, végül 5450 kérdőív alapján készítettek statisztikát.

Évfolyam	Elkövető (%)			Áldozat (%)			Elkövető-áldozat (%)			Nem érintett (%)		
	Össz.	Fiú	Lány	Össz.	Fiú	Lány	Össz.	Fiú	Lány	Össz.	Fiú	Lány
5. osztály	11,6	16,5	6,1	17,7	15,4	20,3	12,5	14,0	10,7	58,3	54,1	62,9
7. osztály	18,0	23,8	11,3	15,7	12,3	19,7	12,3	12,5	12,0	54,1	51,5	57,0
9. osztály	16,6	22,0	11,2	9,3	6,6	12,0	7,7	8,8	6,6	66,5	62,6	70,3

bullying disclosure. *Teaching and Teacher Education* Vol. 148. (2024) 7–9.

<https://doi.org/10.1016/j.tate.2024.104664>

¹⁷³ Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása 2003. Aszmann Anna (szerk.) 8–10.

¹⁷⁴ Szabó Mónika: Társas Kapcsolatok: Család, barátok, iskola 111.

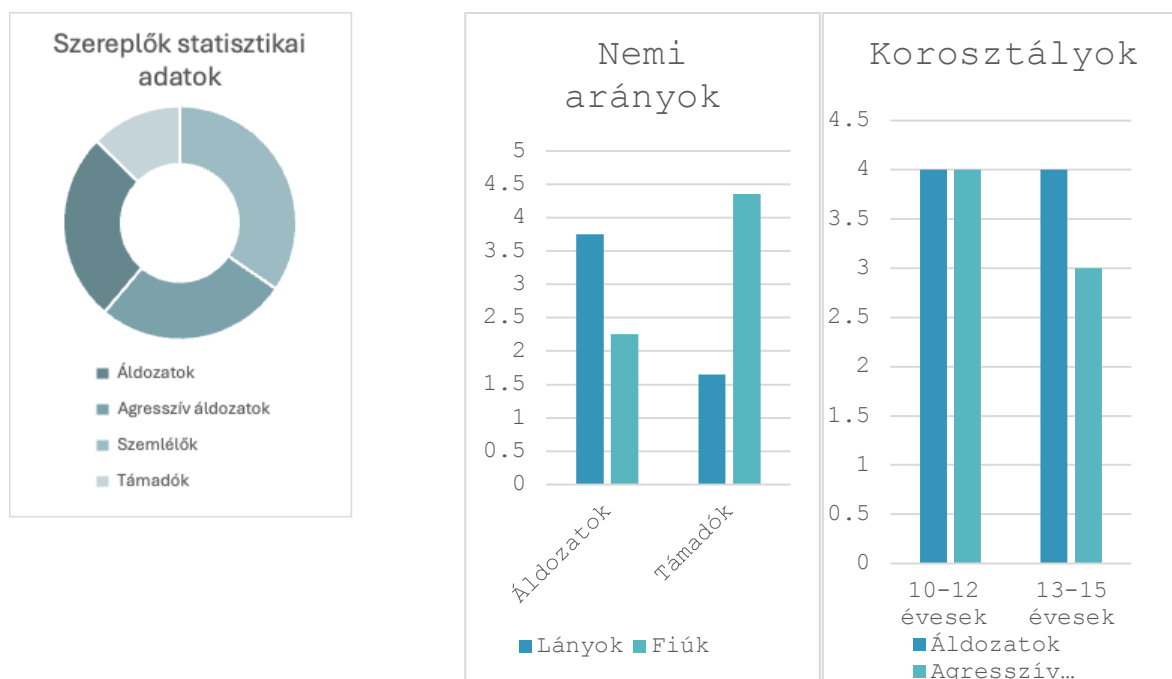
¹⁷⁵ Uo. 119–120.

¹⁷⁶ Serdülőkorú fiatalok egészsége és életmódja. Az iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása elnevezésű, az Egészségügyi Világszervezettel együttműködésben zajló nemzetközi kutatás 2006. évi felmérésének Nemzeti jelentése. Németh Ágnes (szerk.) Budapest, 2007.

11. osztály	15,0	18,9	10,9	8,7	8,2	9,4	8,4	8,2	8,5	67,9	64,7	71,1
Össz.	15,3	20,3	10,0	12,6	10,5	14,9	10,0	10,8	9,2	62,0	58,4	65,8

177

A két kutatás adatait összevetve, a korábbi 2002-es adatokhoz képest a bántalmazás gyakorisága jelentősen nem változott. ¹⁷⁸

2008-ban tízezer kitöltőszámot meghaladó kutatás során arra a következtetésre jutott, hogy hazánkban az iskolai kortárserőszakban érintettek száma 5-10%-ra tehető, ami minimum 50-60 ezer gyerek esik áldozatul az iskolai zaklatásnak. ¹⁷⁹

Egy 2009-ben végzett kutatás során 4375 tanuló válaszait rögzítették 186 középiskolában 7. és 11. osztályosokét, emellett a középiskolákon kívül 25 budapesti oktatási intézmény 7. osztályos tanulóinak kitöltött kérdőíve is rendelkezésre állt. Az egymás közötti agresszió leggyakrabban kiabálás-káromkodás formájában jelent meg, saját bevallásuk szerint 69,1% vett részt ebben. Míg megszegényítésben elkövetői vagy szemlélői szerepben mintegy minden második tanuló vett részt, kiközösítés előidézőjeként pedig a tanulók 32,6%-a szerepelt. ¹⁸⁰

¹⁷⁷ Uo. 165.

¹⁷⁸ Uo. 170.

¹⁷⁹ Siegler Anna: Iskolai bántalmazás a diákok perspektívájából. Iskolakultúra, 2020/7. 61.

¹⁸⁰ Hajdu – Sáska i. m. 43–44.

A HBSC következő 2010-ben végzett felmérése alapján szintén 5. 7. 9. 11. osztályos tanulókat vizsgáltak. A bántalmazás gyakorisága az általános iskolás évfolyamokon (5.-7. osztály) gyakoribb, míg az idősebb korosztályban csökkenést mutatott.

Évfolyam	Elmúlt 1 hónapban nem fordult elő		1-2 esetben volt jellemző		Havonta 2-3 esetben		Hetente/ hetente többször is	
	elkövető	áldozat	elkövető	áldozat	elkövető	áldozat	elkövető	áldozat
5.osztály	72,0%	64,2%	22,6%	25,8%	2,5%	3,5%	2,8%	6,8%
7.osztály	69,9%	70,2%	24,2%	20,8%	1,9%	2,7%	4,0%	6,3%
9.osztály	76,1%	80,2%	18,0%	15,0%	1,9%	1,9%	4,0%	3,0%
11.osztály	80,3%	86,4%	14,5%	10,7%	1,1%	0,8%	4,1%	2,1%
Összesen	75,0%	76,3%	19,4%	17,4%	1,8%	2,1%	3,8%	4,2%

181

A következő 2014-es vizsgálat során,

Évfolyam	Elmúlt 1 hónapban nem fordult elő		1-2 esetben volt jellemző		Havonta 2-3 esetben		Hetente/ hetente többször is	
	áldozat	áldozat	áldozat	áldozat	áldozat	áldozat	áldozat	áldozat
5.osztály	61,5%	25,9%	4,5%	8,2%				
7.osztály	66,6%	22,2%	3%	8,2%				
9.osztály	81,7%	13,6%	1,5%	3,2%				
11.osztály	84,7%	10,9%	1,8%	2,5%				
Összesen	75,0%	17,3%	2,6%	5,2%				

A lányok esetében 2010 és 2014 között szignifikáns növekedést állapítottak meg. ¹⁸²

A 2018-as vizsgálat során a korábbi négy évvel ezelőtti elemzéshez képest a gyakoribb elkövetést tekintve magasabb az áldozatok aránya.

¹⁸¹ Németh Ágnes – Költő András (szerk.): Serdülőkorú fiatalok egészsége és életmódja: Az iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása című, az Egészségügyi Világszervezettel együttműködésben zajló nemzetközi kutatás 2010. évi felméréséről készült nemzeti jelentés 2010. 109–111.

¹⁸² Iskoláskorú Gyermekek egészségmagatartása 2022. Németh Ágnes (szerk.), Budapest, ELTE PPK – L'Harmattan Kiadó, 2024. 82–84.

Évfolyam	Elmúlt 1 hónapban nem fordult elő	1-2 esetben volt jellemző	Havonta 2-3 esetben	Hetente előfordult	Hetente több alkalommal
	áldozat	áldozat	áldozat	áldozat	áldozat
5.osztály	57,8%	24,8%	5,2%	2,8%	3,2%
7.osztály	69,4%	21,6%	2,8%	1,1%	0,9%
9.osztály	75,9%	17,1%	1,8%	0,9%	2,4%
11.osztály	82,5%	12,6%	1,4%	1,1%	2,5%
Összesen	71,6%	18,9%	2,8%	1,4%	2,3%

A legutóbbi 2022-es adatfelvétel során, ugyanazt a korcsoportot vették alapul a lányok esetében a 2018 és 2022-es adatokat elemezve nem találtak lényeges különbséget. Az adatok alapján megállapítható, hogy 10,6%-a a diákok rendszeres áldozata az iskolai bántalmazásoknak. A cyberbullying esetében ugyanazt a korcsoportot figyelembe véve a rendszeres internetes bántalmazás aránya 5,3%, az 1-2 esetben előforduló bántalmazott diákok száma 13,8%.¹⁸³ A korábbi statisztikai adatokkal összevetve a rendszeres bántalmazottak aránya fokozatosan növekszik, mindkét nem esetében.¹⁸⁴ A két-három alkalommal kortársaik által bántalmazott diákok száma 2002-ben mért 5%-ról 2022-ben 10% fölé emelkedett, emellett hazánk érintettsége a 11 évesek körében nemzetközi viszonylatban már átlag feletti. A cyberbullying esetében a nemzetközi átlagnál magasabb az érintettsége hazánknak, de a 2018 és 2022-es adatokat összevetve nem emelkedett jelentősen ennek az értéke.¹⁸⁵

7. Az iskolai kortárserőszak büntetőjogi kérdései

A büntetőjog három kategóriát határol el egymástól, ez a gyermekkorúak, fiatalkorúak és felnőtt korúak csoportját, ezen kívül egyes jogrendszerekben megjelenik a fiatal felnőttek csoportja, melynek a büntetéskiszabás és végrehajtás során van jelentősége.¹⁸⁶

¹⁸³ Iskoláskorú Gyermekek egészségmagatartása 2022. Németh Ágnes (szerk.), i.m. 84–87.

¹⁸⁴ Uo.

¹⁸⁵ Iskoláskorú Gyermekek egészségmagatartása 2022. Németh Ágnes (szerk.), i.m. 90–91.

¹⁸⁶ Bogár Péter – Margitán Éva – Vaskuti András: Kiskorúak a büntető igazságszolgáltatásban. Budapest, KJK-Kerszöv, 2005. 11.

A Büntető törvénykönyv, 2012. évi C. törvény 16.§-a alapján gyermekkorúnak minősül, aki a bűncselekmény elkövetésekor a 14. életévét nem töltötte be. A büntethetőséget kizáró oknak minősül a gyermekkor, mivel, ahhoz, hogy elkövetővé válhasson két fontos elem hiányzik, az életkor és az azzal kapcsolatban álló beszámítási képesség.¹⁸⁷ A Btk. szankciói a bűncselekmény súlyosságától függően alkalmazható a 12. életév betöltésétől, ezek főleg a fizikai cselekményeket tudják szabályozni, de a verbális és pszichés bántalmazás esetén nem nyújtanak az áldozat számára megfelelő védelmet, ugyanis ezek a típusú cselekmények nagy valószínűséggel kicsúsznak a büntetőjogi kereteken.

Az önbevallás alapján készült statisztikai adatok alapján láthatjuk, (melyek látenciája igen magas) hogy a fizikai erőszakosság gyakorisága a felsőbb osztályokba lépve csökkenő tendenciát mutat, emiatt felmerül a kérdés a büntethetőségi korhatár leszállítása kapcsán.

A gyermekkor büntethetőségét a törvény vélelemre alapozza, miszerint a gyerekek az általános iskolai tanulmányaik befejezésével érik el azt az erkölcsi és értelmi fejlettségi szintet, a beszámítási képesség birtokába jutnak, és ennek birtokában lehet őket felelősségre vonni.¹⁸⁸ A vélelem megdöntését a törvény a tizenkettedik életévüket betöltött gyermekkorúak esetében lehetővé teszi, bizonyos bűncselekmények elkövetése esetén, ha a gyermekkorú rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.¹⁸⁹

7. Megelőzés

7.1. Gyermekvédelmi jelzőrendszer

Az iskolában megjelenő kortársak közötti erőszakos viselkedéseket elsősorban azok a felnőttek érzékelhetik, akik napi szinten kapcsolatba kerülnek velük. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény részletesen meghatározza, kik járnak el a gyermekek védelmében. A törvény külön nevesíti a köznevelési intézményeket. Abban az esetben, ha a gyermek bántalmazása, súlyos elhanyagolása vagy súlyos veszélyeztető

---

¹⁸⁷ 2012. évi C. törvény 16.§

¹⁸⁸ Csemáné Váradi Erika – Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós – Sántha Ferenc: Magyar büntetőjog - általános rész, Budapest, Wolters Kluwer Hungray Kft., 2017. 159–160.

¹⁸⁹ Belovics – Molnár – Sinku i. m. 2018. 218–219.

magatartás tapasztalható a gyermek részéről, a pedagógusoknak és az iskola egyéb szereplőinek kötelessége jelzést tenni a gyermekek védelme érdekében.¹⁹⁰

Itthon különböző programok, kezdeményezések alakultak a bullying elleni fellépés érdekében. Az átfogó antibullying programok koncepciója szerint különböző foglalkozások alkotják, melyet a csoport vezetője, jellemzően az osztályfőnök vagy óvodapedagógus tart. A programoknak három fő felépítése van: a tudatosítás, tanácsadás, megfelelő attitűd kialakítása. A tudatosítás során (kognitív szint) információ átadás történik a bántalmazás jelenségéről. A tanácsadás (viselkedési szint) részeként a cselekvést emelik ki, megtanulják a fiatalok, hogyan kell beavatkozni az ilyen helyzetekben. A megfelelő attitűd (érzelmi/motivációs szint) elemei, a fiatalok buzdítása az ismereteik alkalmazására, a bántalmazás jelentésére.

NyugiOvi Program az óvodai bántalmazás megelőzésére szolgál, ezzel elősegítve a későbbi iskolai megelőzést. Az óvodai hagyományos nevelés mellé épül be, öt elemből áll. A csapatlét kialakítása, beszélgetés az érzelmekről, megbántás-kiengesztelés dinamikája, az áldozatok védelme és a jelzés a felnőtteknek.

A finn KiVA Program adaptálása, mely két részből épül fel: minden diákot bevonva tartott foglalkozásokra, illetve a bántalmazásban érintettek számára tartott foglalkozásokra. Különböző módszerekkel dolgoznak általában az osztályfőnökök, ez lehet: szerepjáték, csoportmunka, csoportos beszélgetés, akár egy film közös feldolgozása is. A módszerek alkalmazása mellett számítógépes játékkal gyakorolhatják a diákok a megtanultakat.

ENABLE Program bevezetésére 2017-ben Magyarországon is sor került. A program egyik lényege a diákok érzelmi intelligenciájának növekedésére törekszik, így a diákok maguk is észrevehetik a nem megfelelő folyamatokban való saját szerepüket. A második formája, a bántalmazásra fókuszál, megismerteti a tanulókkal a jelenséget, ezzel kapcsolatos tévhiteket, motivációkat.

Békés Iskolák kezdeményezés a mentalizáció gyakorlásából építkezve formálná a diákok készségeit, fejlesztené a békés konfliktuskezelést. A mentalizáció azt a folyamatot jelenti, amikor magunknak vagy másoknak bizonyos elképzeléseket, szándékokat, vágyat stb.

---

¹⁹⁰ 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 17.§ (1)-(2)

tulajdonítunk, ennek hiányában a másik személyt tárgyasítjuk. A kezdeményezésnek nincs kötelező programja, szakmai előadásokkal, képzésekkel indítják el a szemléletváltást az iskolában.¹⁹¹

8. Konklúzió

A populáció legsérülékenyebb részét, a gyermekeket, már korai életszakaszuktól kezdve, ahogy bekerülnek egy közösségbe, a bölcsőde vagy óvoda intézménye alatt, ki lesznek téve egymás viselkedésének, ezzel megjelenhet a kortárbántalmazás is, amittől meg kell próbálni megóvni őket. Az iskolai erőszak egy komplex, összetett jelenség, több tudomány is vizsgálja, próbálja megfejteni, elkerülni, szabályozni, büntetni. Az erőszak megjelenése az iskolában nem kikerülhető, hiszen az alapvető emberi fejlődés hozzátartozója, a kérdés az, hogy milyen formában kerül levezetésre a felfokozott érzelmi állapot.

A Büntető törvénykönyv több tényállása is megvalósul hazánkban a gyermekek közösségében. A felállított hipotézis alátámasztható, hiszen a diákok között leggyakrabban előforduló erőszakos cselekményeket, mint pl. verekedés, más értékének elvétele, tönkretétele stb., a Btk. korábban felsorolt bűncselekményei szankcionalizálják, ugyanakkor a bűncselekmények nem fedik le teljesen az iskolai bántalmazás jelenségét és fogalmi elemeit. Az iskolai zaklatás akkor valósul meg, a diákok között, ha egy 'erősebb' diák szándékosan, hosszabb időtartamon keresztül verbálisan vagy fizikailag bántja az áldozatát, aki nem tudja magát megvédeni. A három elemnek meg kell jelennie, hogy iskolai kortárserőszakról beszélhessünk.

Ennek fényében az iskolai erőszakhoz a magyar szabályozásban a zaklatás tényállása áll a legközelebb, de ebből is hiányzik egy elem, ami az erő-egyensúly eltolódása az elkövető és áldozat között. A további tényállások, mint a zsarolás, kényszerítés esetében csak egy-egy elem jelenik meg a három közül. A bullying fontos, nélkülözhetetlen elemei miatt, hogy teljesen le tudják fedni a jelentés tartamát, az egyes európai országok külön tényállást vezettek be, vagy tervezik annak bevezetését.

Hazánkban elmondható, hogy a bántalmazás megállítására igen ritka esetekben fordulnak a büntetőjog eszközeihez. A legtöbb általam elemzett bűncselekmény (zaklatás, lopás, rongálás,

---

¹⁹¹ JÁRMI Éva: Az iskolai bántalmazás (bullying) megelőzése Eudcatio 28 (3), 2019. 531- (letöltés ideje: 2024. 02. 29.)

becsületsértés, rágalmozás, könnyű testi sértés), társadalomra veszélyességének alacsony foka miatt magánindítványra büntetendő. Emellett az áldozatok legnagyobb része visszahúzódó, félénk, kevés barátja van, ami még inkább megnehezíti a helyzetet, ennek okán gyakran saját családjuknak, bizalmasaiknak sem árulják el a velük történeteket. Esetenként, találkozhatunk olyan példával, ami szemlélteti, hogy az enyhébb bűncselekményektől egészen a legsúlyosabb bűncselekmények elkövetésére is képesek, de ez nem túl jellemző az iskolai erőszakra. Az alacsony szankciókat magával vonó bűncselekmények esetén csak a 14. életévüket betöltött fiatakorúak vonhatók felelősségre, de a statisztikai elemzések során megfigyelhető, hogy a 15 évesek (9.évfolyam) körében kezd csökkenni az erőszak aránya. A bullying legmagasabb aránya a 11 évesek (5.évfolyam) esetében fedezhető fel, de a Btk. alapján nem minősülnek büntethetőnek.

A francia szabályozáson látható, amint egyre súlyosabb szankciókat vezetnek be a zaklatás tényállásába, majd végül az iskolai kortárserőszak is bekerült a büntető törvénykönyvbe. Egyelőre a statisztikai adatok alapján, elmondható, hogy csökkenő számokat mutat a jelenség, kérdés, hogy ez mennyire a büntetőjog elrettentő eszközének számítható be. A kérdésre, majd a jövő fog megfelelő válaszokkal szolgálni.

8. Irodalomjegyzék

Felhasznált magyarnyelvű irodalom:

1. A gyermek védelméhez és gondoskodáshoz való joga
https://birosag.hu/sites/default/files/static/e-learning/alaptorveny_birok/at_szabadsag/lecke13_lap1.html#teteje (megtekintés dátuma 2024.11.03.)
2. Aarne Kinnunen: *Iskolai konfliktuskezelés Finnországban*. In: Gyökös Melinda – Klopfer Judit – Lányi Krisztina (szerk.): *A helyreállító igazságszolgáltatás európai jó gyakorlatai a büntetőeljáráásban*. Konferenciakötet Budapest, Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium 2010. 68.
3. Iskoláskorú Gyermekek egészségmagatartása 2022. Németh Ágnes (szerk.), Budapest, ELTE PPK – L'Harmattan Kiadó, 2024.
4. Bacsák Dániel: Virtuális rémálom: „cyberbullying” a diákok között In. Ambrus Márton – Bacsák Dániel – Demeter Endre – Hajdu Gábor – Gerő Márton – Király Emma – Krámer Lili– Meixner Boglárka – Nagy Júlia Petronella – Sárkány András – Szabó Fanni – Szabó Zsóia (szerk.) *Kötetlen*, Budapest ELTE Társadalomtudományi Szakkollégium, 2011.
5. Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: *Büntetőjog I. Általános rész*, Budapest, HVG Orac, 2018.
6. Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: *Büntetőjog II. Különös rész*, Budapest, HVG Orac, 2018. 116–117.
7. Bogár Péter – Margitán Éva – Vaskuti András: *Kiskorúak a büntető igazságszolgáltatásban*. Budapest, KJK-Kerszöv, 2005.
8. Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Lévy Miklós: *Kriminológia*. Budapest, Wolters Kluwer, 2020.
https://mersz.hu/hivatkozas/m736YOV1796_table_35#m736YOV1796_table_35)
9. Buda Mariann: *Az iskolai zaklatás – a kutatások tükrében*. Debrecen, 2015.
10. Buda Mariann: Iskolai erőszak, iskolai zaklatás. *Fordulópont*, 2008/41.
11. Buda Mariann – Kőszeghy Attila – Szirmai Erika: Iskolai zaklatás – Az ismeretlen ismerős. *Educatio* 2008/3.
12. Csemáné Váradi Erika: Az égetéstől az online agresszióig – interdiszciplináris kitekintés In: Nagy Zoltán (szerk.): *Az összehasonlító jog eszközével a gyűlölet ellen*. Budapest, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, 2023.

13. Csemáné Váradi Erika – Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós – Sántha Ferenc: *Magyar büntetőjog - általános rész*, Budapest, Wolters Kluwer Hungray Kft., 2017.
14. Dan Olweus: Iskolai zaklatás. *Educatio*, 1999/4.
15. Domonkos Katalin: Cyberbullying: Zaklatás elektronikus eszközök használatával (2014) *Alkalmazott Pszichológia*
16. Egri Tímea: Agresszió az iskolában. Bullying a fogyatékos tanulók körében. Doktori (PhD) disszertáció Budapest 2016.
17. Elek Balázs: *Diáksíny vagy bűncselekmény?* Debrecen, Pedellus Tankönyvkiadó Kft., 2008.,
18. Erdélyi Ákos: Az online térben bekövetkező zaklatások lehetséges okai, dinamikai jellegzetességei és megoldási lehetőségei. *Nemzetbiztonsági Szemle* 2021/3.
19. Fehér Ágota – Péter-Szarka Szilvia: Az iskolai zaklatás jelenségvilága és a gyermekek érzelmi készségei In. Buda András – Kiss Endre: *Interdiszciplináris pedagógia és a felsőoktatás alakváltozásai*. Debrecen, Debreceni Egyetem, 2012.
20. Figula Erika – Margitics Ferenc – Pauwlik Zsuzsa: *Családi szocializáció és iskolai erőszak*. Nyíregyháza, Élmény '94 Kiadó, 2010.
21. Gyurkó Szilvia – Virág György: *Az iskolai erőszak megítélésének különbségei és hasonlóságai a gyermekvédelmi és az oktatási intézményrendszerben*. Budapest, 2009.
22. Hajdu Gábor – Sáska Géza: Bántalmazás a középiskolában *Iskolakultúra* 2011/6-7 44.
23. Hegedűs Andre: A gyermekek jogairól szóló ENSZ Egyezmény és annak kiegészítő jegyzőkönyvei Jogalkotási reformok <http://www.juris.u-szeged.hu/download.php?docID=87487>
24. Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása 2003. Aszmann Anna (szerk.)
25. JÁRMI Éva: Az iskolai bántalmazás (bullying) megelőzése *Educatio* 28 (3), 2019. 531- (letöltés ideje: 2024. 02. 29.)
26. Jenei Károly: A bűn küszöbén. Miskolc Forma Kft. Nyomda., 2004.
27. Kósa Éva: *Neveléslélektan*. In Vajda Zsuzsanna és Kósa Éva (szerk.) Budapest, Osiris, 2005.
28. Kulcsár Gabriella: *Bullying és cyberbullying. Hogyan előzzük meg és kezeljük az iskolai és az online kortársbántalmazást?* Budapest, Novissima Monográfiák III. 2024.
29. Kurucz Orsolya: Iskolai agresszió és közösségi média. *Új Pedagógiai Szemle*, 2012/ 7-8.
30. Margitics Ferenc – Vassné Figula Erika: Iskolai erőszak során támadóvá, áldozattá vagy provokatív áldozattá váló tanulók egyes személyiségjellemzői In: Karlovitz J. T.–

- Torgyik J. (szerk.) *Vzdelávanie, výskum a metodológia= Oktatás, kutatás és módszertan*. Komárno, International Research Institute, 2013.
31. Mihály Ildikó: Az iskolai terror természetrajza. *Új Pedagógiai Szemle*, 2013/9.
32. Nagy Ildikó – Körmendi Attila – Pataky Nóra: A zaklatás és osztálylégkör kapcsolata. *Magyar pedagógia* 2012/3.
33. Nagy Zoltán (szerk.): Az összehasonlító jog eszközével a gyűlölet ellen, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Budapest, 2023.
34. Németh Ágnes – Költő András (szerk.): *Serdülőkorú fiatalok egészsége és életmódja: Az iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása című, az Egészségügyi Világszervezettel együttműködésben zajló nemzetközi kutatás 2010. évi felméréséről készült nemzeti jelentés* 2010.
35. Németh Zoltán: *Finnország, ahol a megelőzés már az iskolákban elkezdődik – példaértékű jó gyakorlatok, hatékony védelem*. In: Nagy Zoltán (szerk.): *Az összehasonlító jog eszközével a gyűlölet ellen*. Budapest, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, 2023
36. Parti Katalin: *A megfélemlítés (bullying) szabályozása Magyarországon és külföldön*. In Medias Res, 2016/1. szám
37. Pongó Tamás: Körkép és körkép a bullying és a cyberbullying hazai helyzetéről
38. Ranschburg Jenő: Az áldozat. *Tanítás-tanulás*, 2011/8. 7.
39. Ranschburg Jenő: Az iskolai agresszió pszichológiai motívumai 2009. szeptember 30. <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/ranschburg-jeno-iskolai>
40. Révész György: Erőszak az iskolában In: Péley–Révész (szerk.) *Autonómia és identitás. Tanulmányok Kézdi Balázs 70. születésnapjára*. Pécs, Pannónia Könyvek, 2007.
41. *Serdülőkorú fiatalok egészsége és életmódja. Az iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása elnevezésű, az Egészségügyi Világszervezettel együttműködésben zajló nemzetközi kutatás 2006. évi felmérésének Nemzeti jelentése*. Németh Ágnes (szerk.) Budapest, 2007.
42. Setényi János: Az „árnyoktatás” metaforájától a tanulási rendszerekig. *Educatio*, 2020/2.
43. Siegler Anna: Iskolai bántalmazás a diákok perspektívájából. *Iskolakultúra*, 2020/7. 61.
44. Szabó Mónika: Társas Kapcsolatok: Család, barátok, iskola 111.
45. Szomora Zsolt – Karsai Krisztina (szerk.): *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary, második átdolgozott kiadás, 2019. 439.
46. Utasi Judit: *Erőszak az iskolában*. Család, Gyermekek, Ifjúság, 2000/1.

47. Virág György – Kulcsár Gabriella – Rosta Andrea: Erőszakos bűnözés. In: Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Lévay Miklós (szerk.): *Kriminológia*. Budapest, Wolters Kluwer 2016.
48. Zakariás Kinga: Az emberi méltósághoz való jog. In Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* <http://ijoten.hu/szocikk/az-emberi-meltosaghoz-valo-jog-5-6>.

Felhasznált külföldi irodalom:

1. Annalaura Nocentini – Juan Calmaestra – Anja Schultze-Krumbholz – Herbert Scheithauer – Rosario Ortega – Ersilia Menesin: Cyberbullying: Labels, behaviours and definition in three European countries. *Australian Journal of Guidance and Counselling*, Vol. 20., No. 2.
2. C. Blaya, M. Fartouk: Digital uses, victimization and online aggression: a comparative study between primary school and lower secondary school students in France. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 22 (2), 2015.
3. Christina Salmivalli – Kirsti Lagerspetz – Kaj Björkqvist – Karin Österman – Ari O. Kaukiainen: Bullying as a group process: Participant roles and their relations to social status within the group. *Aggressive Behavior*, vol. 22., (1996)
4. Dan A. Olweus: Bullying at School: Basic Facts and Effects of a School Based Intervention Program. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* vol. 35., no 7. (1994)
5. Dan A. Olweus: *Bullying at School. What We Know and We Can Do*. Oxford, blackwell, (1993)
6. François Van Maris - Gaëtan Prissette - Pr Cécile Manaouil: Le harcèlement: évolution du droit français et problématiques de l'évaluation des victimes (2020)
7. Gian Marco Caletti: Can Affirmative Consent Save "Revenge Porn" Laws? Lessons from the Italian Criminalization of Non-Consensual Pornography. *Virginia Journal of Law and Technology*, vol. 25., no. 3. (2021)
8. Jelle J. Sijtsema – René Veentsra – Siegwart Linderberg – Christina Salmivalli: Empirical test of bullies' status goals: assessing direct goals, aggression, and prestige. *Aggressive Behavior*, vol. 35., iss. 1. (2009)
9. John D. Coie – Kenneth A. Dodge – Robert Terry – Virginia Wright: The Role of Aggression in Peer Relations: An Analysis of Aggression Episodes in Boys' Play Groups. *Child Development*, vol. 62., iss. 4. (1991)
10. Jørgen Riber Christensen: The Star Wars Kid and the Bedroom Intruder. *Academic Quarter* Vol. 3., (2011)

11. Joseph J. Sabia – Brittany Bass: Do anti-bullying laws work? New evidence on school safety and youth violence. *Journal of Population Economics*, vol. 30., (2017)
12. Julian J. Dooley – Jacek Pyzalski – Donna Cross: Cyberbullying versus face-to-face bullying: A theoretical and conceptual review. *Zeitschrift für Psychologie/Journal of Psychology*, Vol. 217. No. (4) (2009)
13. Kaj Björkqvist – Karin Österman: Social intelligence – empathy = aggression? *Aggression and Violent Behavior*, Vol. 5., No. 2. (2000)
14. Ken Rigby – Phillip T. Slee: Bullying among Australian school children: Reported behavior and attitudes to Victims. *Journal of Social Psychology*, vol. 131. (1991)
15. Lanza Enrico: Italian Legislative Proposal of Criminalising Bullying: General Critical Considerations (2022)
16. Robert Slonje – Peter K. Smith: Cyberbullying: Another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology*, Vol 49., (2008)
17. Sameer Hinduja Justin W. Patchin: Consequences of Online Victimization: School Violence and Delinquency. *Journal of School Violence*, Vol. 6., No. 3. (2007)
18. Sonia SHARP – Peter K. SMITH – Peter SMITH: *School Bullying. Insights and Perspectives*. Routledge, Oxford. (1994)
19. Wendy M. Craig – Debra J. Pepler: Observations of Bullying and Victimization in the Shool Yard. *Canadian Journal of Shool Psychology*, vol. 13., no. 2. (1998)
20. Wójcik, M., & Flak, W.: Frenemy: A new addition to the bullying circle. *Journal of Interpersonal Violence*, Vol. 36(19-20), (2021) NP11131–NP11154.
21. Ylva Bjereld–Robert Thornberg–Jun Sung Hong: Why don't all victims tell teachers about being bullied? A mixed methods study on how direct and indirect bullying and student-teacher relationship quality are linked with bullying disclosure. *Teaching and Teacher Education* Vol. 148. (2024)

9. Jogszabályok

1. 995/B1990. számú Alkotmánybírósági határozat
2. Alaptörvény XVI. cikk
3. Alaptörvény II. cikk
4. Alaptörvény IX. cikk
5. 2024. évi XXX. törvény A gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról 7. §

6. 1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről
7. 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
8. Code Pénal 222–16
9. Code pénal Article 222-33-2-3.
10. Code de l'éducation Article L111-6
11. 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
12. 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 17.§ (1)-(2)

10. Joggyakorlat

1. 4.Fkf.74/2010/17. szám
2. Bfv.II.53/2013/5.szám
3. EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA MÁSODIK SZEKCIÓ KALUCZA kontra MAGYARORSZÁG ÜGY 57693/10. sz. kérelem
4. BH+ 2011.12.518
5. Fkf.II.28/2009/19. szám

11. Internetes források

1. <https://data-browser.hbsc.org/measure/bullying-being-bullied/>
2. <https://epa.oszk.hu/00000/00035/00083/2004-07-Mu-Figula-Bantalmazok.html>
3. https://mersz.hu/keres/rablás%20iskola/hivatkozás/wk54_347_p13/#wk54_347_p13
4. <https://ugyeszseg.hu/iskolatarsat-rabolta-ki-a-fiatalok-a-veszprem-varmegyei-fougyeszseg-sajtokozlomenye/>
5. <https://ugyeszseg.hu/kiskoru-osztalytarsukat-bantalmaztak-a-borsod-abauj-zemplen-varmegyei-fougyeszseg-sajtokozlomenye/>
6. <https://ugyeszseg.hu/meglopta-iskolatarsait/>
7. <https://ugyeszseg.hu/tarsukkal-kegyetlenkedo-fiatalok-vademelesre-kerult-sor/>
8. <https://www.coe.int/en/web/cyberviolence/italy>
9. https://www.dalloz.fr/documentVersions?productCode=CPEN&docEtiq=CODE_CPE_N_ARTI_222-33-2-2&versionId=LEGIARTI000037289658
10. Dr. Katonáné dr. Pehr Erika: A gyermekvédelem szerepe és lehetőségei az iskolai erőszak megelőzésében és kezelésében 2.
http://www.okm.gov.hu/letolt/kozokt/pehr_gyermved_080521.pdf

11. Péter Katalin: *Iskolai erőszak*
https://borsosajka.files.wordpress.com/2017/04/iskolai_eroszak.pdf
12. Marine Vitale: Comment les médias ont amplifié la réaction sociale dans l’Affaire Mila?
Analyse d’interventions de personnalités publiques
<https://dial.uclouvain.be/memoire/ucl/object/thesis:40916>
13. Emmanuel Netter: La part de l’Homme et celle de la machine dans les décisions “ automatisées ”. Propositions pour une réécriture de l’article 22 du RGPD
<https://hal.science/hal-03555156v1>
14. Jean-François Bruneaud – Yves Montoya – Zhaïra Ben Chaâbane: Le bien-être au prisme des violences scolaires
<https://una-editions.fr/bien-etre-au-prisme-des-violences-scolaires/>